

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİMDALI/ PROG.G.PROGRAMI**

**OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
CİNSİYET ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN KALIPYARGILARININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ece Özdemir

**Ankara
Mart, 2006**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitim Programları ve ¼đretimi Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Prof. Dr. Tanju G¼RKAN
¼ye	Doç. Dr. ağlayan DİNÇER
¼ye	Yrd. Doç. Dr. Cem BABADOĞAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylım.

..../..../2006

Prof. Dr. Meral UYSAL
Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, okulöncesi dönem çocuklarındaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar belirlenmiş ve incelenmiştir.

Araştırmanın 1. bölümünde problem ortaya konularak araştırmanın amaçları belirtilmiş, önemi vurgulandıktan sonra kavramlar tanımlanmıştır. 2. bölümde araştırmanın kuramsal yapısı temellendirilerek ilgili araştırmalara yer verilmiştir. 3. bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur. 4. bölümde ölçme aracından elde edilen bulgular ve yorumlara, 5. bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmam boyunca özgürce ve titizlikle çalışmamı sağlayan, araştırmanın her aşamasında değerli bilgi ve görüşleri ile araştırmayı yöneten saygıdeğer hocam Prof. Dr. Tanju Gürkan'a; hayatımın her anında benden sevgisini ve desteğini eksik etmeyen sevgili eşim ve aileme; uygulamalarım sırasında beni her yönden destekleyen iş arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ece Özdemir

ABSTRACT

The Analysis Of Sexual Stereotypes Of Preschool Children

Ece Özdemir

M.S, Educational Sciences/ Educational Programme and Instruction

Thesis consultant; Prof. Dr. Tanju Gürkan

March 2006, 80 pages.

The aim of this research is to determine and analysis of sexual stereotypes of preschool children. Analysis of stereotypes takes part at theoretical basics while applications take part at findings and comments part.

The research environment is formed by 120 children from Air Force Oran Day Nursery, at ages 5 and 6. The working group of the research is 30 girls and 30 girls at age of 5 and 30 girls and 30 girls at age of 6.

Directly or indirectly related similar studies and sources searched thoroughly to take the research further, to make a better basis for research and to compare the comments on findings.

In this research, to collect data, sexual stereotypes scale is used. Data collected by measuring tool, responses to sexual stereotypes scale questions, are analyzed by using computer based statistic program SPSS.

Research questions are formed from descriptive questions for finding existing situation. Data collected from these questions are analyzed by descriptive statistical methods such as percentage and frequency. Interaction of two variables, determined as age and sex, is examined using two factors variance analysis method.

After examining two variables effect on sexual stereotypes, findings of investigation show there is a strong interaction between age and sex variables. Age and sex are dependent to each other according to sexual stereotypes scores. Changes of sexual stereotypes by age depend on sex.

According to these data, increase in age increases the sexual stereotypes, sex does not affect stereotypes independent from age and those two commonly affects stereotypes.

Data collected from research and observations during practices exposes that 5-6 years old preschool children has stereotypes, to avoid stereotype based thinking system, state, society, family and educators have big responsibilities and it is a must to make a part of education to obstruct stereotypes.

ÖZET

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ CİNSİYET ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN KALIPYARGILARININ İNCELENMESİ

Özdemir, Ece

Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/ EPÖ

Tez Danışmanı: Prof. Dr.Tanju Gürkan

Mart 2006, 80 sayfa.

Bu araştırma, “Okulöncesi Dönem Çocuklarındaki Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıpyargıların” belirlenmesi ve analizi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada kalıpyargıların analizi ile ilgili teorik boyut kuramsal temeller bölümünde; pratik boyut ise bulgular ve yorumlar bölümünde tartışılmıştır.

Araştırmanın evrenini Ankara ili Hava Kuvvetleri Komutanlığı Oran Gündüz Bakımevi 5 ve 6 yaş gruplarına devam eden 120 çocuk oluşturmaktadır. Gündüz Bakımevindeki 5 yaş grubuna devam eden 30 kız, 30 erkek çocuk ile 6 yaş grubuna devam eden 30 kız, 30 erkek çocuk araştırmanın deneklerini oluşturmuştur.

Araştırmayı temellendirme ve bulguların yorumunda karşılaştırmalar yapma amacıyla, araştırmayı doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren benzer araştırmalar ve ilgili kaynaklar taranmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla cinsiyet kalıpyargı ölçeği kullanılmıştır.

Ölçme aracı ile toplanan veriler, Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği Sorularına verilen cevaplar bilgisayar ortamında SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma soruları mevcut durumu saptamaya yönelik betimleyici türden sorulardan oluşmaktadır. Bu sorulardan elde edilen veriler, yüzde ve frekans gibi betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Yaş ve cinsiyet şeklinde tanımlanan iki değişkenin birbiri ile etkileşimi iki faktörlü varyans analizi yapılarak incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, Cinsiyet kalıpyargı puanları üzerinde her iki değişkenin etkisi incelendiğinde yaş ve cinsiyet değişkenleri arasında etkileşim bulunduğunu göstermektedir. Cinsiyet kalıpyargı puanları açısından bakıldığında yaş ve cinsiyet birbirine bağımlıdır.

Bir başka deyişle cinsiyet kalıpyargılarının yaşla değişimi cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre yaşla birlikte cinsiyet kalıpyargıları artmakta, cinsiyet yaştan bağımsız kalıpyargıları etkilememekte, her ikisi ortak olarak kalıpyargıları etkilemektedir.

Araştırmadan elde edilen veriler ve uygulama sırasındaki gözlemler okulöncesi dönem 5-6 yaş grubundaki çocuklarda kalıpyargıların var olduğunu, bu yargılı düşünüşü engellemek için devlete, topluma, aileye, eğitimcilere büyük görevler düştüğünü, kalıpyargılarla başa çıkmayı eğitim programlarının bir parçası haline dönüştürmenin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET / ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ	xii
BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
Problem	1
Amaçlar	7
Önem	7
Sınırlılıklar	8
Tanımlar	8
2. KURAMSAL YAPI VE KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	
Kalıpyargı Kavramı	9
Cinsel Kimlik Gelişimi	10
Cinsiyet Rolü Gelişimi	14
Cinsiyet Rollerinin Gelişimine İlişkin Teoriler	15
Psikoanalitik Kuram	16
Sosyal Öğrenme Kuramı	17
Bilişsel Gelişim Kuramı	17
Sosyal Cinsiyet Şema Kuramı	18
Cinsiyet Kalıpyargılarının Gelişimi	19
Cinsiyete İlişkin Kalıpyargılarla İlgili Araştırmalar	20
3. YÖNTEM	24
Araştırmanın Modeli	24
Evren ve Örneklem	24
Verilerin Toplanması	24
Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği	25
Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğinin Puanlanması	26
Verilerin Analizi	26

4. BULGULAR VE YORUMLAR	27
Denek Bilgilerinin Analizi	27
Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğine Verilen Cevapların Analizi	28
İki Faktörlü Varyans Analizi	60
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	62
KAYNAKÇA	75
EKLER	82

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>Çizelge No</u>	<u>Sayfa</u>
1- Deneklerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı	27
2- Duygusallık Özelliğinin Dağılımı	28
3- Kavgacılık Özelliğinin Dağılımı	29
4- Maceracılık Özelliğinin Dağılımı	30
5- Kıymetbilirlik Özelliğinin Dağılımı	31
6- Güçsüzlük Özelliğinin Dağılımı	32
7- Bağımsızlık Özelliğinin Dağılımı	33
8- Düzensizlik Özelliğinin Dağılımı	34
9- Gevezelik Özelliğinin Dağılımı	35
10- Kararsızlık Özelliğinin Dağılımı	36
11- Azimli Olma Özelliğinin Dağılımı	37
12- Şakacılık Özelliğinin Dağılımı	38
13- Nazik Olma Özelliğinin Dağılımı	39
14- Müsrif Olma Özelliğinin Dağılımı	40
15- Acımasızlık Özelliğinin Dağılımı	41
16- Soğukkanlı Olma Özelliğinin Dağılımı	42
17- Huysuzluk Özelliğinin Dağılımı	43
18- Utangaçlık Özelliğinin Dağılımı	44
19- Kendini Beğenmiş Olma Özelliğinin Dağılımı	45
20- Kaba Olma Özelliğinin Dağılımı	46
21- Şikayetçi Olma Özelliğinin Dağılımı	47
22- Cana Yakın Olma Özelliğinin Dağılımı	48
23- Sert Olma Özelliğinin Dağılımı	49
24- Yüksek Sesle Konuşma Özelliğinin Dağılımı	50
25- Heyecanlı Olma Özelliğinin Dağılımı	51
26- Sevecen Olma Özelliğinin Dağılımı	52
27- Sözüünü Geçirebilme Özelliğinin Dağılımı	53
28- Kendine Güvenme Özelliğinin Dağılımı	54
29- Yufka Yürekli Olma Özelliğinin Dağılımı	55
30- Bağımlı Olma Özelliğinin Dağılımı	56

31- Mantıklı Olma Özelliğinin Dağılımı	57
32- Güçlü Olma Özelliğinin Dağılımı	58
33- Bilgili Ve Görgülü Olma Özelliğinin Dağılımı	59
34- İki Faktörlü Varyans Analizi	60

GRAFİK LİSTESİ

1- Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğindeki Görünüm	61
--	----

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi ortaya konulmuş, amaçları belirtilmiş, önemi vurgulandıktan sonra sınırlılıklarına değinilerek önemli bulunan kavramlar tanımlanmıştır.

Problem

Günlük hayatta içinde yaşadığımız toplumda farkında olmadan düşünce ve davranışlarımızda bizim dışımızda var olan ve bizi her yönden etkileyen kalıpyargıların etkisinde kalırız. Kalıpyargılar; belirli bir grup içindeki bireylere ve nesnelere yönelik genellenmiş algı ve imajlardır.

Kalıpyargılar inançlara ve değerlere yönelik doğrudan ifadelerdir. Popüler kültürü anlamada ve yorumlamada kalıpyargılar değerli birer alettir. Kalıpyargıları bir kez belirleyip tanımlamak saklı imajlar ve değerler hakkında bize önemli, aydınlatıcı bilgiler verecektir.

Kalıpyargı terimini güncel anlamıyla ilk kez açıklayan Walter Lipmann, kalıpyargıları, hangi grubun nasıl olduğunu (neye benzediğini) ve ne yaptığını gösteren 'beyindeki resimler' olarak tanımlamıştır (Mackie ve diğerleri,1996).

Williams ve Best (1990) kalıpyargıları, psikolojik ya da davranışsal bir özelliğin hangi cinsiyeti daha çok tanımladığına dair yargı ve inançlar olarak tanımlamışlardır.

Deaux ve Lewis (1984) kalıpyargı adı altında toplanan kategorileri; kişisel özellikler, rol davranışları, mesleklere ilişkin değerler ve fiziksel görünüm olarak birleştirmişlerdir.

Brewer ve Crano'ya (1994) göre kalıpyargılar; bütün olarak bir grubun davranışları ve özellikleri hakkındaki genellenmiş imajlardır.

Augustinos ve Walker'a (1995) göre kalıpyargılar, bir grubun ve o grubun üyelerinin zihinsel temsilleridir ve bilişsel şemalar olarak işlerler. Bilişsel şemaların işleyişleri de şöyledir: Zihinsel kaynakları (dikkati) yönlendirirler, sadece dikkat edilen şeyler algılanabilir. Bilgilerin bellekte kodlanmasına ve hatırlanmasına rehberlik ederler, sadece şemalara uygun olanlar belleğe alınır ve hatırlanır. Bilişsel enerjiyi korurlar, fazla inceleme ve

düşünme gerektirmezler. Davranışsal beklentilere yol açarlar ve kendini doğrulayan kehanete neden olurlar, yani mevcut şemalara göre bir bireyden bazı davranışlar beklenir ve etkileşim içinde o bireyin bu davranışları sergilemesine neden olacak şekilde davranılır, sonra da bunun zaten önceden tahmin edildiği ileri sürülür. Sosyal olayların açıklanmasında işe yararlar, olaylar kalıpyargılara uygun açıklanmaya çalışılır. Kalıpyargılar bir kez uyarılınca, bu sonuçlar otomatik ve bilinçsiz olarak ortaya çıkar. Kalıpyargılar genellikle kalıpyargıyla ilişkili bir bilginin gelmesi ya da kalıpyargı objesi olan bireyle-grup karşılaşması halinde uyarılırlar.

Augustinos ve Walker (1995) “kalıpyargılar sadece bireylerin kafasındaki bilişsel temsiller, bireysel şemalar değildir; bunlar ayrıca sosyal temsillerdir; toplum içindeki sosyal gruplara ilişkin olarak, sosyal ortam içinde ortaya çıkan ve çoğalan bilişsel ve duygusal yapılarıdır” demektedirler.

Manstead ve Hewstone’a (1996) göre kalıpyargıların bazı işlevleri vardır:

- 1- Ana baba tarafından onaylanmak ve arkadaşlar tarafından beğenilmek gibi bazı psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına yardım ederler,
- 2- Bireysel kendilik değerini arttırmayı ya da olumlu sosyal kimlik oluşturmayı sağlarlar (iç grup- üyesi olunan grup için olumlu ve dış grup- üyesi olunmayan grup için olumsuz kalıpyargılarla),
- 3- Sosyal gruplara ilişkin olumsuz tutumları haklı çıkarma ihtiyacını karşılarlar,
- 4- Sosyal çevreye ilişkin algıların belirginleşmesini, kolayca biçimlenmesini, bilgi verici olmasını ve zenginleşmesini sağlarlar.

Brown (1998) “kalıpyargılar kategorileşme sürecinin bir sonucu olarak ve özellikle de grup içi farklılıkların benimsenmesi sonucu ortaya çıkar” demektedir. Kalıpyargılar, içinde sosyalleşilen kültürden edinilir; gruplar arasındaki bazı gerçek kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıklardan kaynaklanır ve gruplarla bazı özellikler arasında yanlış kurulan birlikte görülme ilişkisine ilişkin bilişsel yanlılıklardır.

İnsanlar, fiziksel ve sosyal çevrelerini kategoriler vasıtasıyla algırlar ve bu kategorizasyon sayesinde dışsal dünyanın algısal olarak düzenlenmesi ve basite indirgenmesi sağlanır.

Cinsiyet, sosyal yaşamın kategorize edilmesine ilişkin en önemli temel sosyal kategorilerden biridir. Bireylerin bu kategoriler ışığında değerlendirilmesi, sosyal yaşamın kadın ve erkek şeklinde farklı iki evrene indirgenmesini ve bu evreni işgal eden iki farklı cinsiyete uygun yaşam alanlarının ve davranış kalıplarının şekillendirilmesini içerir. Bireylerin bu kategorilendirme temelinde algılanması iki farklı cinsiyetin birbirlerine ilişkin farklılıklarını vurgulamayı sağlar. Bu farklılıklar, her iki cinsiyete de uygunlukları ayrı ayrı değerlendirilen cinsiyet rollerini oluşturur. Cinsiyet rolü kalıpları her bir cinsiyetin rol repertuarının oluşmasında etkindir. Cinsiyet rolü kategorisi, cinsiyetlerin toplumsal iş bölümüne katılımı(geleneksel olarak kadınlara ev işlerinin, çocuk bakma görevinin ve iş yaşamında düşük statülü işlerin verilmesi, yüksek statülü daha karışık işlerin erkeklere uygun görülmesi) ye da alınacak olan eğitimi(kadınların sözel ve sanat yeteneklerinin ön planda olduğu eğitime, erkeklerin ise atletik ye da görsel-mekansal etkinlikleri gerektiren eğitime katalize edilmeleri) belirleme de bir etkisinin bulunduğu görülebilir (Girginler, 1994).

Yaşama merhaba dediğimiz o ilk yıllardan itibaren içinde yaşadığımız toplumda var olan bir takım kalıp yargılar fark etmeden bizi çevreler. Beyaz ırktan insanların kara derili, Kızılderili insanlara karşı; kadınların ye da erkeklerin karşı cinsten olana; değişik uluslardan insanların diğerlerine karşı bir takım kalıp yargılar içinde oldukları, davranış ve düşüncülerinin bunların ışığında şekillendiği yadsınamaz bir gerçektir.

Toplumlar içerisindeki mevcut kalıp yargıların oluşumunu engellemek, bunlara paralel düşünüş ve davranışları en aza indirgemek, insanlar arasında koşulsuz dostluk ve kardeşlik ilişkisini kurmak ise, gerçekten en zor olandır. Yüz yıllardır süregelen, kuşaktan kuşağa aktarılan söylemlerle güçlendirilen ve çoğu kez savaşların da nedenleri olan önyargılı düşüncelerin sonucunda ortaya çıkan bir takım kalıp yargılar yaşamda insanın insan olması konusunda ciddi bir engel teşkil etmektedir. Ne var ki, insanlık bundan kurtulmak zorundadır.

İnsanın kalıp yargılı düşünüş ve davranışları en aza indirilmesi ve bunlardan etkilenme düzeyini engellemesi için; eleştirel bir bakış açısı ile içinde yaşadığı toplumdaki normları ve değerleri sorgulaması, eleştirel düşünce içinde yaşamayı felsefe haline getirmesi gerekmektedir. İçinde yaşadığımız dünyanın egemenleriyse, ellerindeki kitle iletişim aracı vb. her tür olanaktan yararlanarak eleştirel düşünmeyen, sorgulamayan, bilinçsiz, basmakalıp düşüncelere bağımlı, hurafelerle yaşayan, tüketici, tek tip insanın oluşması için çaba harcamaktadır.

Çocukluk çağından beri ırkçı, cinsiyetçi, tekerleme, şarkı, oyun ve oyuncaklarla zamanının çoğunu geçiren, kitle iletişim araçlarında yayınlanan kalıp yargılar içeren reklam ve programlara maruz kalarak büyüyen, hikaye kitaplarındaki ve da edebiyat ürünlerindeki metinlerle, çeşitli kalıp yargıları pekiştirilen yetişkinlerin, eleştirel olmayan, basmakalıp düşünceleri ve davranışları da,zaman içinde haklı olarak kemikleşmekte ve istenirse de kişiliklerin birer parçası haline dönüşmektedir.

Çocukların ırklara, etnik gruplara ve diğer kültürel gruplara karşı tutumları okulöncesi dönemde şekillenmeye başlar. Bu dönemlerde çocuklar çevrelerindeki her türlü farklılığı fark eder ve kolayca olumsuz kalıp yargıları benimserler. Çocuklar bu kalıp yargıları edinirken içinde yaşadıkları kültürden, aile bireylerinin, kardeşlerinin, öğretmenlerinin, akranlarının davranış ve düşünüşlerinden, kitaplar ve medyanın sinsi çekiciliklerinden kolaylıkla etkilenirler.

Küçük çocuklar bireyler arasındaki benzerlikler vurgulanmadığı zaman kendi kültürlerinden farklı kültürdeki bireylere karşı basmakalıp bakış açıları geliştirebilirler. Öğretmenler tüm bireyler arasındaki benzerliklerin öğrenilmesinde çocuklara farklı materyaller ve aktiviteler sunarak kalıp yargıları en aza indirgemeye yardımcı olur. Halka oyunları çocuklara grup kimliği hissi ve sınıfta sunulan çeşitli kültürlerle tanışma imkanı sağladığından bu konuda yardımcı etkinliklerdir.

Erken çocukluk dönemi eğitimcileri küçük çocuklardaki olumlu tutum gelişimini, sınıflarındaki çeşitli kültürlerdeki çocuklarla olumlu etkileşim ortamı sağlayarak destekleyebilirler.

Okulöncesi çocuklarda kalıp yargıların ilk işaretleri, fiziksel görünüşteki farklılıkların farkına varılmasıdır. Çocuklar çevrelerinde gördükleri

arkadaşlarını, akrabalarını önce cinsiyetlerine göre sınıflarlar. Daha sonra aynı cinsten olan diğer bireylerle olan fiziksel benzerlik ve farklılıklarını gözlemleyip kendilerince bazı yargılara varırlar. Bundan dolayı çocuklarda oluşan ilk kalıp yargılar kadın ve erkek cinsiyetine ilişkin yargılardır.

Okulöncesi çağıdaki çocuk, kendisinin ne olduğunu öğrenmeye daha yeni başlamıştır. Egosu bir erişkinin egosuna oranla daha çok dalgalanır, daha değişkendir, daha tutarsızdır ve daha duruma hastır. "Büyük çocuk"tur, "iyi kız"dır, "şirin kız"dır. Dört yaşındaki bir kız çocuğuna "Sen nesen?" diye sorulduğunda, etnik ye da dini grup üyeliğine göre cevap vermesi beklenebilir. Bazı grup etiketlerini öğrenmiştir, bu grup etiketleri küçümseyici sıfatlar içeriyorsa, çocuk muhtemelen bu kelimelerin yalnızca öfkeli olduğuna ye da kötü söz söylenirken kullanıldığının farkındadır. Bu etiketler ile gözlediği fiziksel farklılıklar arasında bağ kurabilir. Büyük olasılıkla grup üyeliğini , ten rengi ye da giysi gibi bariz işaretlere dayanarak tanır. Küçük çocukların akıllarına Kızılderililer çizgi filmlerden izlediği haliyle kafalarında tüy, üst bedeni çıplak, alt bedeninde yapraklardan yapılmış bir kostümle yerleşmiştir. Normal kostümle kendilerine gösterilen Kızılderili'nin gerçek olduğuna asla inanmamışlardır (Şerif ve Şerif,1996).

Sosyalleşme sürecinde olan okulöncesi dönem çocuklarında içinde buldukları topluluğun sosyal tanımı ve algılanan farkların anlamı kısa sürede açıklığa kavuşur. Çocuk içinde bulunduğu topluluğun üyelerini tutarlı bir şekilde teşhis edemeden önce bile dış gruplar için kullanılan etiketleri öğrenir ve bunların duygusal değerini hisseder.

Toplumsallaşma sürecinde aile, topluluklar (akran grubu,akrabalar), okul ve öğretmenler rol alırlar. Bu kurumlardan çocuğun eğitimine katkı sıralamasında ilk olan aile, çocuğu toplumsal beklentiye uygun bir biçimde yetiştirme görevini üstlenmiştir. Aile, çocuğa ilk temel değerleri, insanlar hakkındaki görüşleri, onlarla ne düzeyde ve nasıl yaşayabileceğinin yollarını öğretir. Bunların yanında çocuğa güven duygusunu, saygıyı, saygınlığı, değer yargısını, benlik bilincini geliştirme olanağı verir.

Toplumsallaşma sürecinin etkisiyle yetişkinler, yetişmekte olanlara içinde yaşadıkları toplumla dengeli ve uyumlu ilişki kurmanın yararlarını ve yollarını öğretmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülük biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen çocuğun, toplumla dengeli yaşamasını kolaylaştıran

değerlerini öğrenmesini amaçlamaktadır. Burada temel amaç dengeli yaşamaktır. Toplum değerlerine körü körüne uyma yerine, ona ters düşmeden, kendi değerlerini koruyarak yaşamak asıl önemli olanıdır. Fakat çoğu anne ve baba asıl olan bu görevlerini unutup kalıp yargılı tutum ve davranışlar içerisinde çocuk yetiştirmektedirler.

Anne ve babanın okulöncesi dönem çocuklarının toplumsallaşması aşamasında çocuklarına yönelttikleri kalıp yargılı düşünüş ve davranışların büyük bir kısmının cinsiyete yönelik kalıp yargılar olduğu görülmektedir. Cinsiyet kalıp yargıları; toplumun bir grup olarak kadınlardan ve bir grup olarak erkeklerden beklediği bazı davranışlar ve özellikleri kastetmektedir.

Bebeklerin cinsiyeti öğrenmelerinin hemen bilinçsiz olduğu söylenmektedir. Çocuklar kendilerini kız ya da erkek olarak etiketlemeden önce, bazı sözsüz ipuçları elde ederler; örneğin kadın ve erkek yetişkinler onları farklı şekillerde tutarlar, kadınların kullandığı kozmetikler, bebeğin erkeklerle ilişkilendirmeyi öğrendiğinden farklı kokar. Giysilerdeki, saç stillerindeki sistematik farklılıklar bebeğe görsel ipuçları sağlar. Oyuncaklar, oyunlar, resimli kitaplar, televizyon programları gibi küçük çocukların karşılaştığı bütün araçlar kadın ve erkek özellikleri vurgulama eğilimindedir. Çocukların , ilk kalıp yargılarla karşılaşması bu dönemde başlar. Daha neyin ne olduğunu bilmedikleri bir dönemde kız çocukların eline verilen yavru kediler, barbie bebekler, erkek çocuklar için alınan kaplanlar, arabalar, evdeki iş bölümünde üstlenilen cinsiyete ilişkin roller; çamaşır yıkayan, temizlik yapan anneler, gazetesini okuyup güç gerektiren işleri yapan babalar, çizgi filmlerdeki hep güçlü erkek karakterler; "Action Man"ler, hep kırılgan narin "Barbie"ler, "Sindrella"lar toplumdaki cinsiyet kalıpyargılarına verilebilecek en temel örneklerdir.

Çocuklar, yaşamın henüz başındadırlar. Onları biz nasıl yetiştirirsek, içinde yaşadıkları dünyada duyularıyla algıladıkları gerçekler her ne ise, ona göre düşünüp davranmaya alışırlar. Bu yüzden; farklı kişi, durum ve olaylara yönelik kalıpyargılara dayalı davranış ve düşünüşlerin en aza indirilmesi hatta önlenmesi konusunda çocuklara verilen eğitimin, planlanan etkinliklerin, okul kitaplarının, medyada yayınlanan programların, reklamların çocuk ve gençlik edebiyatı ürünlerinin önemi oldukça büyüktür.

Bu noktada atılması gereken en önemli adım okulöncesi dönem çocuklarında rastlanabilecek kalıpyargıların analiz edilerek, ailelerin, çocukların nesnel düşünme ve davranma becerilerini geliştirmesi ve eğitim kurumlarında kalıpyargılara dayalı düşünüş ve davranışların azaltılmasına yönelik eğitim programlarının uygulanması olacaktır. Kalıpyargılara bağımlı toplum bireyleri yerine, sorgulayan ve öğrenen çocuklar yetiştirilmesi ve bilginin küçük yaşlardan itibaren çocuklara tarafsızca çok boyutlu olarak kazandırılması bu tür eğitim programları ile gerçekleştirilebilecektir.

Amaçlar

Bu araştırmanın amacı okulöncesi dönem 5-6 yaş grubundaki çocukların cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarının analiz edilmesidir. Araştırma da bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1. Okulöncesi dönem 5-6 yaş grubu çocuklardaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar hangi özelliklerde görülür?
2. Okulöncesi dönem çocuklarındaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar yaşa bağlı olarak değişmekte midir?
3. Okulöncesi dönem çocuklarındaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar cinsiyete bağlı olarak değişmekte midir?
4. Kadınlara ve erkeklere ait cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların tanınma dereceleri değişmekte midir?
5. Cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar üzerinde yaş ve cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi var mıdır?

Önem

Gelişen ve ilerleyen dünyada kalıplaşmış, kemikleşmiş düşünce ve davranış şekilleri bireyleri ilerletmekten çok geriye götürmektedir. Bu hızlı ve sürekli ilerleyiş içerisinde zamana ayak uydurabilmek ve kendimizi bir adım daha ilerletmek, kalıpyargılardan bağımsız düşünmeyi ve davranmayı gerektirmektedir.

Temeli çok küçük yaşlarda atılan kalıpyargılara dayalı düşünüş ve davranış tarzına, öğrenmenin en önemli ve en hızlı olduğu yıllarda engel

olmak, ya da tarafsızca çocuklara eleştirel düşünüş becerileri ile karşılaşılan farklı kişi, olay ve durumlara göre değişebilen esnek tutum ve davranışları kazandırmak ailenin ve eğitimcilerin öncelikli görevi olmalıdır.

Bu araştırma sonucu elde edilen veriler eğitimcilere, sınıflarındaki öğrencilerin kalıpyargılı düşünüş, davranış ve tutumlarının farkında olmalarını ve bu tutumlar üzerinde kalıcı değişiklikler gerçekleştirmeyi hedefleyen etkinlikler planlamalarını sağlamada yol gösterecektir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2004-2005 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı Oran Bölgesi Oran Kreş ve Gündüz Bakımevi beş ve altı yaş gruplarına devam etmekte olan yüz yirmi çocuk ile sınırlı tutulmuştur.

Aynı zamanda bu araştırma "cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar" boyutunda bir analiz ile sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

- Kalıpyargı: Bütün olarak bir grubun davranışları ve özellikleri hakkındaki genellenmiş inançlardır.
- Cinsiyet rolleri : Kadın ve erkeğin farklı biçimde ortaya koyduğu davranış, duygu ve düşüncelerdir.
- Cinsiyet rolü algısı: Kadın ya da erkeğin, kendine uygun gördüğü cinsiyet rolü hakkındaki inançlardır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL YAPI VE KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kalıpyargı Kavramı

Yaşama gözlerimizi açtığımız en erken dönemlerde daha konuşmayı öğrenmeden erkekler ve kadınlar hakkında birçok şey öğreniriz. Çok küçük yaşta hangi cinsiyettekilerin daha titiz, hangilerinin duygularını kolayca açığa vuran, hangilerinin sıkça kaba dil kullanan, hangilerinin daha saldırgan olduğu konusunda birçok bilgiye sahip oluruz (Connell, 1998; Shaffer,1994).

Toplum, kadın ve erkeğe farklı davranmakta, onlara farklı özellikler, davranışlar, görevler yüklemektedir. Yüzyıllardır kadın ve erkeklerin mesleklerinin, görev ve sorumluluklarının, toplum içindeki mevki ve rollerinin farklı olduğu bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, tüm kadınların ve tüm erkeklerin sahip olduklarının düşünüldüğü psikolojik ve davranışsal niteliklere ilişkin son derece katı, aşırı genellenmiş inançlardır (Strong ve Devault, 1994).

Tüm kültürlerde, kadın ve erkek arasındaki ayırım, toplumu organize eden temel bir ilke olarak görülmekte ve bu ayırım toplumun bir şekilde sınıflandırılmasına yol açmaktadır(Bem, 1981).

Kadın ve erkekler arasındaki farklılıklar sadece biyolojik farklılıklarla sınırlı değildir aynı zamanda davranış, düşünce , duygu boyutlarında da görülmektedir. Örneğin, erkekten çevresini kontrol etme, başarılı olma, koruyucu olma gibi özellikler beklenirken, kadınlardan bakım, verici olma, eve ve anneliğe ilişkin görevler yüklenme gibi özellikler beklenir (Gökkaya, 1994).

Bazı araştırmacılar, anatomik ve üremeyele ilgili fonksiyonları ölçüt olarak yapılan ayırımı “cinsiyet” (sex) olarak tanımlarken; davranışlara ve dış görünümlere bağlı olarak yapılan ayırımı “sosyal cinsiyet” (gender) olarak tanımlamaktadır (Archer ve Llyod, 1982).

Williams ve Best (1990) kadın ve erkekler hakkında sahip olunan genel düşünceleri “cinsiyete ilişkin kalıpyargılar” (sex stereotypes) olarak adlandırmaktadır. Cinsiyete ilişkin kalıpyargılar iki farklı düzeyde

kavramsallaştırılmıştır. Bunlardan birincisi “cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar” (sex role stereotypes), ikincisi “cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar” (sex-trait stereotypes) olarak adlandırılmıştır.

Cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar (sex role stereotypes), kadınlar ve erkekler için genel olarak uygun görülen birçok rol ve faaliyetler hakkındaki düşünceleri içerir.

Cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar (sex-trait stereotypes), bir cinsiyeti diğer cinsiyete oranla daha fazla veya daha az nitelediğine inanılan psikolojik veya davranışsal özellikleri içermektedir (Özen, 1992). Bu araştırmada “cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar” boyutunda bir analiz amaçlanmıştır.

Önceki yıllarda insanların sosyal cinsiyet rolü, bir ucu kadınsı diğer ucu ise erkeksi özellikler olan tek bir boyut üzerinde gösterilirken; 1970’li yıllarda yapılan araştırmalarda kadınsılığın (femininity) ve erkeksiliğin (masculinity) birbirinden bağımsız boyutlar olduğu öne sürülmüş, bireylerin sosyal cinsiyet açısından belli ölçülerde hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri sahip olabileceği belirtilmiştir. Bu şekilde hem kadınsı hem erkeksi özellikleri belli ölçülerin üzerinde taşıyan bireylere “ androjenik”, altında taşıyan bireylere ise “belirsiz” cinsiyet rolüne sahip bireyler adı verilmiştir (Spence, Helmreich ve Stapp ,1975).

Cinsel Kimlik Gelişimi

Cinsel kimlik, kişinin biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak kendisini kadın ya da erkek olarak algılamasıdır. Çoğu kişide cinsel kimlikle biyolojik kimlik özelliklerinin uyumlu olduğu görülür. Yani kadın cinsiyet özellikleri gösteren biri kendini kadın, erkek cinsiyet özellikleri gösteren biri kendini erkek olarak algılar. Gerçekten de sağlıklı bir cinsel kimlik gelişiminde; cinsel kimlik, kişinin cinsiyetinden haberdar olması, cinsiyetine uygun davranışlar göstermesi ve bundan mutluluk duymasındır denebilir (Bayhan ve Artan, 2004).

Cinsel kimlik, bir kişinin kadın yada erkek olmasına yönelik iç yaşantısıdır. Cinsel yada cinse dayalı kimlik, bir cinsten yada diğerinden olmanın farkında olmaya dayanır. Öğrenme okulöncesi yıllarda başlar, çocuk

zamanla kız yada erkek olmanın ne anlama geldiğine dair bilgi kazanır. İnsanların çoğunda cinsel kimlik, biyolojik kimliklerine uygun olarak gelişir (Adams,1995).

Bir çocuğun kız yada erkek olarak dünyaya gelmesi, cinsel kimliğini kazanması için ilk koşuldur ama yeterli ve tek koşul değildir. Çocuklar doğal olarak, yapılarında var olan cinsel donanımları doğrultularında gelişirler. Çocuk kendi cinsinin eğilimleri desteklendiği sürece kız yada erkek kimliğini benimseyecektir (Yörükoğlu,1998).

Kişisel anlamda cinsel kimliğin yapılandırılması, doğuştan görünen cinsel organla başlamaktadır. Çocuklar buna göre adlandırılmakta, buna göre giydirilmektedirler.

Çocuğun olumlu bir benlik kavramı geliştirmesi ve cinsiyeti ile bağdaşan bir kimlik kazanmasında yetişkinlerin rolü büyüktür. Bu yetişkinler; anne, baba, ve anaokulu öğretmenleri ile çevresinde etkileşimde bulunduğu diğer kişilerdir (Erdoğan, 1999). İlk aylardan başlayarak, anne ve baba çocuğun cinsiyetine uygun davranmaya özen gösterir. Kız çocuğun saçına kordela takılır ve renkli giysiler seçilerek özenle süslenirken, erkek çocuklarda bu durum daha farklıdır. Kıza ayrı ,erkeğe ayrı oyuncak seçilir. Babalar erkek çocuklarını daha sert severken, kız çocukları için daha hassas davranırlar. Kız çocuk daha çok gözetilir. Erkek çocuk ağladıkça “Erkekler ağlamaz” denilerek susturulur. Kız çocuklardan daha nazik olmaları daha güzel konuşmaları beklenirken bu konuda erkek çocuklara pek müdahale edilmez (Yörükoğlu, 1998).

Çocuğun cinsel kimlik kazanmasında en önemli etken özdeşim olayıdır. Başka bir deyişle ,çocuk erkek ve kız davranışlarını anne yada babasına özendiği için, onlara benzemek istediği için benimser. Cinsel kimlik, çocuk üç yaşına gelmeden önce oluşmaktadır. Bir yaşına doğru, çocuklar davranışlarından ve görünüşlerinden kız ve erkek olarak seçilebilir duruma gelirler. İki yaşında kız ve erkek çocuklar, yalnız giyiniş ve saçlarından değil aynı zamanda oyun ve oyuncak tercihlerinden, genel olarak davranışlarından ayırt edilebilirler. Üç yaşına doğru, kız ya da erkek oluşlarının bilincine varmışlardır. Akranları ile oyunlarında kendi hem cinsleri ile oynama eğilimindedirler. Kız ve erkek olmakla övünme başlamıştır. Bir başka deyişle kız ve erkek kimliği kök salma yolundadır. Bu kimlik oluşması sürüp gidecek,

ergenlik çağında son biçimini alacaktır (Yörükoğlu, 1998). Çocuklar cinsiyetin değişmediğini ancak beş –altı yaşlarında kavramaktadırlar. Cinsel kimlik algısı daha sonraki yıllarda cinse ait inanç ve tutumlarla gelişerek ve bunlara ilişkin davranışları öğrenerek devam etmektedir (Atkinson,1995; Özgüven,2000).

Cook ve Cook (2005), yenidoğan döneminden başlayarak adölesana kadar cinsel kimliğin geçirdiği gelişim aşamalarını şöyle ayırmışlardır;

Doğumdan-12 aya kadar:

- 7 aylık iken kadın ve erkek sesi arasındaki ayrımı yapabilir.
- 9 aylık iken kadın ve erkek resimleri arasında görsel ayrım yapabilir.
- 1 yaşında kadın ve erkek sesi ile görüntülerini eşleştirebilir.

1-2 yaş:

- Bu yaşta erkekler daha saldırgan davranışlar gösterir.
- Kendi cinslerine özgü oyuncakla oynamayı tercih ederler.

2-3 yaş:

- 26 aylık iken yetişkinlerin rolleri, fiziksel görünüşleri ve kişisel özellikleri ile ilgili cinsiyet farklılıkları hakkındaki bilgileri edinirler.
- 30 aylık iken her iki cinsi kız ve erkek olarak kategorilendirirler.
- 36 aylık iken, bir bireyin kadın veya erkek oluşunu dış görünüşe, saç şekline ve giyim özelliklerine göre ayırırlar.
- Nesnelere, etkinliklere ve oyuncak tercihlerine yönelik cinsiyet kalıpyargıları gösterirler.
- Kız ve erkek çocukların kendileri ile aynı cinsteki akranları ile ilişkileri artar.

3-5 yaş:

- Çocukların oyun ve oyuncak tercihlerinde cinsiyet farklılıkları artış gösterir.
- 3 yaşında her çocuk cinsiyet sabitliğini anlar.
- Aynı cinsiyetteki akranla oynama tercihi artar.
- Okulöncesi dönemin son yıllarında, cinsiyete ilişkin inanış ve davranışlarda katılık en yüksek düzeydedir.

6-7 yaş:

- Etkinliklere, mesleklere, spor dallarına, görev ve sorumluluklara ilişkin kalıpyargılar olabildiğince katıdır.
- Aynı cinsiyetteki akranla oyun kurma adölesana kadar devam eder.
- Kalıpyargı içeren tercihler kızlarda azalma eğilimindedir.
- Sabit ya da artan cinsiyet farklılıkları televizyon programlarındaki tercihlerde (erkeklerin macera ve heyecan içeren çizgi filmleri izlemesi, kızların daha yumuşak çizgi filmleri izlemesi), spor dallarına katılımında, hobilerde, günlük görev ve sorumluluklarda görülür.

7-8 yaş:

- Birçok çocuk cinsiyet korunumunu anlar (Görüntü ve giyim değişse de cinsiyet aynı kalır).
- 7-8 yaşlarına kadar cinsiyet kalıpyargıları çok katı iken, bundan sonra kalıpyargı bilgileri artar fakat katılık azalır çocukların kalıpyargı bilgileri daha esnek hale gelir.
- Çocuklar cinsiyet normlarının kültürel göreliğini anlamaya başlar.
- Okul yılları boyunca karşı cinse özgü davranış ve fiziksel görünümün kabulü artar.
- 8-9 yaşlarında cinsiyeti tanımlarken genital ipuçları kullanılır.

9-11 yaş:

- Çocuklarda 10 yaş civarında, farklı kültürel değerlerin kadın ve erkeğe verdiği rol ve niteliklerin farkındalığı artar.
- Cinsiyet kalıpyargılarındaki esneklik, erken adölesana kadar artar. Kız çocukların kalıpyargı içeren tercihleri erkek çocuklara nazaran daha çok esneklik gösterir.
- Kız ve erkek çocuklar, erkek statülerinin daha çok farkında olmaya, kız çocukları kadın statülerinden memnuniyetsizlik duymaya başlar.
- Görsel-uzaysal becerilerde, duygularda, özsaygıda farklılık ve artışlar görülür.

11 yaş ve üzeri:

- Kalıpyargılardaki esneklik adölesanda belirsiz hale gelir.
- Karşı cinsin davranış ve görüntüsüne yönelik olumsuz reaksiyonlar görülür.
- Cinsiyet yoğunlaşması özellikle kızlarda artış gösterir.. Cinsiyete özgü kişisel aktiviteler, kişisel bakıma harcanan zaman artar, sportif faaliyetlere harcanan zaman azalır.
- Kız ve erkek çocuklarda cinsiyete özgü aktiviteler ve ilgiler yüksek oranda görülür.
- Problem çözme becerilerinde, bireysel performanslarda, depresyon oranlarında farklılıklar ve artışlar görülür.
- Saldırganlığa ilişkin cinsiyet farklılıkları azalır.

Cinsiyet Rolü Gelişimi

Cinsiyet rolü terimi, eril (masculine) ya da dişil (feminine) olarak etiketlenebilen davranışları, tutumları, değerleri, düşünme biçimlerini, konuşmayı, oturmayı ya da yürümeyi, giyinmeyi ve kişinin bedenini süslemesini kapsar. Çocuklar kimliklerini erkek ya da kız olarak anlamayı öğrenirler; iki rolü nelerin oluşturduğuna ilişkin kavramları geliştirir ve bunlara uygun davranışları benimserler (Onur, 1998).

Cinsel rol, toplumun cinsler için önceden belirlediği davranışlardır. Cinsel roller de cinsel kimlik gibi erken yaşlarda öğrenilmeye başlanır, ergenliğe gelindiğinde temel cinsel rol kavramları oldukça iyi öğrenilmiş olur (Onur, 1997).

Cinsel roller belli bir zaman dilimi içinde toplumca kabul edilir ancak zaman içinde kültürel, toplumsal, teknolojik, bilimsel gelişmelere bağlı olarak değişim gösterir. Bazı toplumlarda bu değişim çok yavaş bazılarında ise çok hızlıdır (Bayhan ve Artan, 2004).

Çocuğun, kendisinden beklenen uygun cinsiyet rolünü kazanması içinde yaşadığı toplumun, çevrenin ve ailenin etkisiyle sağlanmaktadır (Başal, 2004).

Kişilere cinsiyet rolü aktarımı genellikle doğumdan hemen sonra başlar ve ilk öğreticiler ebeveynlerdir (Davidoff, 1981). Doğumu izleyen günlerden

itibaren kız ve erkek çocuklar farklı fiziksel nesnelere ve aktiviteler kullanılarak birbirinden farklı davranış tarzları geliştirmeye teşvik edilirler. Elbiseler, oyuncaklar, saç stilleri birbirinden farklılaştırılır. Kızlar bebekle oynamaya teşvik edilirken erkekler özellikle babaları tarafından daha çok saldırganlık içeren oyunlar oynamaya yönlendirilirler. Çocukluğun ilk yıllarından itibaren aileler erkek çocuklarına kızlara oranla yanında bir yetişkin olmaksızın dışarıda olma konusunda daha fazla özgürlük verirler (Baron, 1996).

İlerleyen yaşlarda çocuğun yaşantısında ailenin yanı sıra okul, kültür, medya ve sosyal çevre de birer öğretici olarak belirmektedir (Santrock, 1995). 1970'li yıllarda yapılan araştırmalara göre televizyon programlarında kadınlar alımlı, sıcak, sokulgan, iyi huylu, ve barışçı olarak çizilirken; erkekler, gerçekçi, güçlü, çevik, sert, kararlı olarak betimlenmektedir.

Cinsel rol aktarımı öğrenim hayatı sırasında okulda da devam etmektedir. Anaokulu öğretmenleri üzerinde yapılan bir araştırma, öğretmenlerin erkek çocuklarda atılganlığı ve saldırganlığı, kız çocuklarda ise edilgenliği özendirme eğiliminde olduklarını göstermiştir (Onur, 1997).

Cinsel rol aktarımında çocuklar da birbirleri üzerinde etkili olmaktadır. Kızlar, erkek oyuncakları oynayan kızlara çok az karşı çıkarken; erkeklerin kız oyuncakları ile oynayan erkekleri şiddetle eleştirdikleri, dışladıkları görülmüştür.

Cinsiyet Rollerinin Gelişimine İlişkin Teoriler

Sosyal cinsiyete ilişkin kavramlar cinsiyet rolü ve özelliklerine ilişkin kalıpyargı kavramları ile sınırlı kalmayıp bunlara ek olarak cinsiyetlere uygun yeteneklerin, kişilik özelliklerinin, davranışların ve kendilik kavramlarının kazanılması psikolojide " cinsiyetleri ayırıştırma süreci " olarak adlandırılmaktadır (Bem, 1984). Bu süreci açıklayan dört temel kuram bulunmaktadır. Bunlar, Psikoanalitik Kuram, Sosyal Öğrenme Kuramı, Bilişsel Gelişim Kuramı ve Sosyal Cinsiyet Şema Kuramı'dır.

Psikoanalitik Kuram

Psikoloji literatürüne bakıldığında, erkek ve kadınların, eril ve dişil dönüşümleri nasıl gerçekleştirdiklerini sorgulayan ilk psikoloğun Freud olduğu görölmektedir (Bem, 1984). Freud'un psikoseksüel gelişime ilişkin açıklamaları hem toplumsal hem de biyolojik etmenler üzerine temellendirilmiştir. Ona göre, cinsellik doğuştan gelen bir güdüdür ve herkes kalıtsal olarak biseksüeldir, yani her iki cinsin özelliklerini de farklı dozda taşır (Shaffer, 1994).

Psikoanalitik kuramın bakış açısından hareketle, çocuğun cinsel gelişimi doğumla başlayan bir süreci kapsar. Çocuğun doğumdan itibaren dış dünyada var olan canlı ya da cansız nesnelere denemeler sonucu kurmakta olduğu ilişkiler bütünü, "ego"yu yapılandırma sürecidir. Bu id ve superego arasındaki sağlıklı bir denge kurma çabasıdır (Girginer, 1994).

Freud geliştirdiği Psikoanalitik kuramda cinsel gelişimin 3-6 yaş dönemini kapsayan fallik dönemde yoğun olarak yaşandığını belirtmektedir.. bu dönemin en önemli özelliği oedipal gelişmedir. Kız çocuk kendisini annesinin, erkek çocuk babasının yerine koyarak onlarla özdeşim kurar. Çocuk aynı cinsten olan ebeveyn ile kurduğu özdeşim sonucu o ebeveynin sergilediği davranış kalıplarını benimser ve kendi cinsiyetine özgü tutum ve davranışlar geliştirir (Basow, 1992).

Freud yetişkinlik yıllarındaki kişilik yapısının, büyük ölçüde yaşamın ilk beş yılı içindeki yaşantılara bağlı olarak şekillendiğini savunmuştur. Bu dönemde yaşanan olumsuzlukların ileriki dönemlerde kişisel ve cinsel gelişimleri etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle anne,baba , yakın çevrede yaşayan akrabalar ve akranların çocuğun yetişkinlik yıllarındaki kişilik yapısı üzerinde belirleyici etkileri olduğu düşünülmektedir (Gürban, 2000).

Özetle bu yaklaşıma göre, cinsel enerjinin kaynağı, doğumdan itibaren insan hayatının önemli bir ögesidir ve bireyin sosyo-kültürel gelişimi süresince bu enerjinin etkisi hissedilir (Tok, 2001).

Sosyal Öğrenme Kuramı

Cinsiyet rolü davranışının gelişimini sosyal öğrenme kuramı açısından savunan kişilerin başında Walter Mischel gelmektedir.

Sosyal öğrenme kuramcıları, davranışların belirleyicileri olarak çevresel etmenlerin yanı sıra bilincin de önemli rolü olduğuna inanmaktadırlar. Bireyin çevresine olan tepkilerinin mekanik olmadığını; bireyin düşünerek, plan yaparak, karşılaştırmalar yaparak, yorum ve değerlendirmelerde bulunarak tepki verdiğini savunmaktadırlar. Çocuk başkalarını gözleyerek öğrenmektedir. Bu nedenle çocuğun cinsel eğitiminde çevresindeki yetişkinlerin tutum ve davranışları ile çocuğa olumlu model olmaları önemlidir (Gençtan, 1993).

Sosyal öğrenme kuramına göre cinsiyet rolü farklılaşması doğumdan hemen sonra çocuğun cinsiyetine bağlı olarak mavi ya da pembe rengin kullanımı ile hemen başlamaktadır (Baran, 1995).

Sosyal öğrenme kuramında, çocuklarda sosyal cinsiyet rolüne uygun davranışların gelişimi birbirini tamamlayıcı iki sürece dayanmaktadır; aynı cinsten ebeveyn ile özdeşim kurma ve sosyal cinsiyet rolüne uygun davranışların pekiştirilmesi (Bandura ve Walters 1963; Mischel, 1966).

Kurama göre ebeveynler hem etkili bir model hem de doğrudan pekiştirici olarak işlev görmektedirler. Aynı zamanda erkeksi bireylerin kalıpyargısal olarak erkeksi özellikler (iddialı, bağımsız gibi) sergileyen ebeveynleri model alması veya erkeksi davranışların pekiştirilmesi, benzer şekilde, kadınsı bireylerin de kadınsı özellikler (duygusal, duyarlı gibi) sergileyen ebeveynleri model alması veya çocukta kadınsı davranışların pekiştirilmesi ön görülmektedir (Kelly ve Worell, 1976).

Bilişsel Gelişim Kuramı

Cinsiyete özgü tutum ve davranışların kazanılmasının biyolojik güdüler ya da toplumsal koşullanmalarla değil, çocuğun toplumsal çevresini cinsiyet rolü boyutlarına göre zihinsel örgütlemesi ile ortaya çıktığını öne süren Kohlberg cinsiyet rolü gelişimini bilişsel gelişim kuramıyla açıklamaktadır.

Psikoanalitik görüş duygusal çatışmalar, sosyal öğrenme görüşü sosyalleşme olayının sağladığı öğrenme deneyimleri üzerinde dururken, bilişsel gelişim yaklaşımı çocuğun cinsel kimlik kavramını oluşturması üzerine odaklanmıştır.

Bu kurama göre; davranışların cinsiyet rollerine göre farklılaşması, çocuğun gelişiminin ilk yıllarında (3-7 yaş arası) ortaya çıkmaktadır. Üç yaş civarında çocuk kendisi ve başkalarının cinsiyetini doğru olarak bilmektedir. Üç yaşın sonlarında çocuklar, kadın ve erkek kavramını birbirinden ayırt edebilmektedirler. Fakat cinsiyetin sürekliliği henüz anlaşılmamıştır. Kütlelerin değişmezliği kavramının gelişimi ile birlikte, bireyin cinsiyetinin sürekliliği de kavranmaya başlanır. Dört yaş civarında ise cinsiyetin değişmeyeceği konusunda kısmi bir fikre sahip olmaktadır. Çocuk kendisinin erkeğe sürekli erkek, kıza sürekli kız kalacağına farkına varır ve yaşadığı topluma özgü kadınsı ve erkeksi kalıpyargılar geliştirir (Cüceloğlu, 1993).

Sonuç olarak 3-7 yaş dönemi içinde çocuk kendini ve çevresini değerlendirebilmektedir. Kendi değerlerini belirleyip diğer bireylerle karşılaştırmakta, değerlendirme yapmakta ve cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıları geliştirmektedir.

Sosyal Cinsiyet Şema Kuramı

Sosyal Cinsiyet Şema Kuramı cinsiyet rollerini açıklayan iki kuram üzerine yapılmıştır. Bu kuramlardan biri Bem, diğeri Martin ve Halverson tarafından geliştirilmiştir (Huston, 1983). Hem bilişsel gelişim hem de sosyal öğrenme kuramının özelliklerini taşır.

Şema ya da şemata kavramı psikolojide yeni değildir ve Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına dayanır. Şemalar, geçmiş deneyimlerin sonuçlarına göre inşa edilen ve mevcut yapıya uygun olan yeni bilgilerin özümlemesini sağlayan içsel-zihinsel yapılardır (Gökkaya, 1994).

Martin ve Halverson'a göre, cinsiyet kalıpyargıları sosyal bilginin yapılandığı ve düzenlendiği bir şemadır (Huston,1983). Çocuklar değerleri, inançları ve davranışları kazanmada doğuştan getirdikleri bir eğilime sahiptirler. Bu, benlikleri hakkındaki bilişsel yargıları ile tutarlılık gösterir.

Benliğin toplumsallaşması temel cinsiyet kimliğinin kazanılması ile başlar ve 6-7 yaşlarında cinsiyet tutarlılığının elde edilmesine kadar sürer.

Sosyal Cinsiyet Şema Kuramına göre, cinsiyetleri ayırıştırma, toplumun kadını ve erkeksi özellikleri tanımlamasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, çocuklar, kültürel etkilerin de yardımıyla erkeksi ve kadını özelliklere ilişkin belgeleri kodlama ve organize etmeye genel bir hazıroluş içindedirler. Bu hazıroluş sayesinde de cinsiyetleri, ayırıştırmayı, bunlara ilişkin şemaların devreye girmesiyle gerçekleştirirler.

Sonuç olarak bilişsel gelişim kuramına benzer şekilde, sosyal cinsiyet şema kuramı da, cinsiyetleri ayırıştırmanın, çocuğun kendi bilişsel bilgi işleme süreci içinde gerçekleştiğini öne sürer. Buna ek olarak, kurama göre, sosyal cinsiyete özgü bilgi işleme, toplumun cinsiyet, ayırıştırıcı uygulamalarının bir sonucudur. Dolayısıyla sosyal öğrenme kuramına benzer şekilde, sosyal cinsiyet şema kuramı da cinsiyetleri ayırıştırmanın öğrenilen bir olay olduğunu; böylece kaçınılmaz ya da değiştirilmez olmadığını belirtmektedir (Bem, 1984).

Cinsiyet Kalıpyargılarının Gelişimi

Cinsiyete ilişkin kalıpyargılar çocuklarda çok erken yaşlarda gelişmeye başlamakta ve bu kalıpyargılar onların tutum ve davranışlarının birçoğunu etkilemektedir (Cann ve Newbern, 1984).

Cinsiyet kalıpyargıları, kültür tarafından bireylere atfedilmiş kadın ve erkek cinslerine ilişkin beklenti ve inanışlardır. Erkekler bu kalıpyargılara göre saldırgan, aktif, bağımsız ve fen etkinlikleri ile ilgilenen bireyler iken, kızlar ise pasif, saldırgan olmayan, sosyal uyumu yüksek bireyler olarak tanımlanırlar. Çocuklar kadın ve erkek cinsine özgü karakteristikleri içinde buldukları kültürde kazanırlar (Bukatko ve Daehler, 2004).

İki yaşından itibaren, çocuklar erkeklere ve kadınlara ait bir takım özellikler olduğunu anlamaya ve cinsiyetlerine uygun oyuncakları ve aynı cinsiyetten arkadaşları tercih etmeye başlarlar (Martin ve Halverson, 1981). Aynı zamanda, yetişkinlerin sahip olduğu cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar hakkında da bir takım bilgiler edinmeye başlarlar (Kuhn, Nash ve Brucken, 1978). Bu dönemde çocuklar arasında kızların saldırgan olmadığı, bebeklerle

oynamayı tercih ettikleri, büyüyünce hemşire veya öğretmen olacakları inancı var iken, erkeklerin saldırgan olduğu, arabalarla ve kamyonlarla oynamayı tercih ettikleri ve büyüyünce müdür, yönetici olacakları inancı yaygındır.

Üç ve beş yaşları arasında ise, cinsiyetlerine uygun oyuncak ve faaliyet seçiminde kalıpyargıların etkisi görülmeye başlar (Barry ve Barry,1976). Ayrıca yetişkinlerin cinsiyetle ilgili kalıpyargısal davranışlarının farkına varırlar (Muller ve Goldberg, 1980).

Okulöncesi dönem çocuklarında, cinsiyet kalıpyargıları hakkındaki bilgiler kadın ve erkek cinsi ile özdeşleşen karakteristikleri, fiziksel görünüş niteliklerini, meslekleri ve evdeki sorumlulukları içerir.

Altı- yedi yaşlarında, çocukların cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin bilgileri iyice gelişmiştir. Okul çağı çocuğunda ise kişisel özelliklere ilişkin kalıpyargı bilgilerinin geliştiği görülmektedir.

Çocuklar büyüdükçe, yaşları ilerledikçe kalıpyargılara ilişkin bilgileri daha esnek hale gelir, kadın ve erkeklerin belirli özelliklere sahip olabileceği fikri gelişir.

Cinsiyete İlişkin Kalıpyargılarla İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, Türkiye’de ve diğer ülkelerde cinsiyete ilişkin kalıpyargılarla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Sears ve diğerleri (1957) tarafından yapılan bir araştırmada, annenin eğitim düzeyinin çocukların cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarında etkili olup olmadığı incelenmiştir. Aynı sosyoekonomik düzeyde farklı eğitim görmüş anneler ve çocukları ile yapılan bu çalışma sonucunda, annelerin eğitim düzeyleri arttıkça, çocukların daha kadınsı ya da daha erkesi olmaları konusunda daha az ısrarcı oldukları daha esnek kalıpyargılar geliştirdikleri saptanmıştır.

Nadelman’ın (1974) yaptığı bir araştırmanın bulgularına göre, 5 yaşındaki çocuklar, yetişkinlere benzer cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılara sahiptirler.

Marantz ve Mansfield’in (1975) yaptıkları kapsamlı bir araştırmada, anneleri çalışan ve çalışmayan, 5-11 yaşları arasındaki kız çocukların cinsiyete ilişkin kalıpyargılarının gelişimi incelenmiştir. Bu araştırmada cinsiyete ilişkin kalıpyargılar, cinsiyet rolleri ve kişilik özelliklerine ilişkin

kalıpyargılar olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. Bulgular, rollere ilişkin kalıpyargıların çalışan annelerde daha esnek olduğunu göstermiştir. Örneğin; işe gitmek, para kazanmak gibi faaliyetler hem kadına hem erkeğe atfedilmiştir. Kişilik özelliklerini içeren kalıpyargılarda da aynı durum ortaya çıkmış, çalışmayan annelerin kızlarına göre, çalışan annelerin kızlarının, kadınları daha rekabetçi, daha yetenekli, daha az duygusal olarak algıladıkları görülmüştür. Gelişimsel açıdan ise 5-6 yaşındaki kız çocukların, 9-11 yaşlarındaki kız çocuklar göre daha katı cinsiyete ilişkin kalıpyargılara sahip oldukları görülmüştür.

Thompson (1975), 2-3 yaşlarında, 33 erkek ve 33 kız denek ile yaptığı araştırmasında; çocukların cinsiyete özgü sınıflama yeteneklerini, kendilerini uygun cinsiyetle nitelendirmelerini, sahip oldukları cinsiyet rolü ve özelliklerine ilişkin kalıpyargılarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarında, çocukların cinsiyete özgü sınıflama yeteneklerinde ve sahip oldukları cinsiyet rolü ve özelliklerine ilişkin kalıpyargılarında yaşa bağlı bir artış bulunmuştur.

Williams ve diğerleri (1977) tarafından İngiltere'de yapılan bir araştırmada 5-8 ve 11 yaş gruplarında kız ve erkek çocuklarla çalışmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre yaşla birlikte kalıpyargılarda artış olduğu görülmüştür. Bilgi düzeyindeki bu artış 8 yaşına kadar devam etmekte, daha sonraki iki yıl boyunca bir değişim göstermemektedir. Bu çalışmada 5 yaş çocukları kadınları güçsüz ve sakin, erkekleri ise güçlü, agresif ve baskın gördüklerini belirtmişlerdir.

Fagot (1978) tarafından yaşları 3-4 ve 5 yaş arasında değişen 207 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada; erkek çocuklar kız çocuklara oranla daha kalıpyargısal bulunmuşlardır. Cinsiyete uygun olmayan davranışta bulunmak veya bir iş yapmak, erkek çocuklar için cinsel kimliğinden sapma olarak algılanmaktadır. Bu araştırmada kız çocukların, cinsiyet kalıpyargılarında daha esnek oldukları bulunmuştur.

Powel ve Stellman (1982), kız ve erkek çocukların cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargıları ile ilgili olarak yaptığı araştırmada erkeklerin kızlara göre daha geleneksel rollere sahip olduklarını belirtmiştir.

Ward (1985), Malezya'da yaşayan 5 ve 8 yaşlarındaki 80 çocuğun cinsiyete ilişkin kalıpyargılarını incelediği araştırmasının sonucunda yaşla birlikte kalıpyargı gelişiminin arttığını, kızlar ve erkeklerde erkeğe ait

özelliklerin kadına ait özelliklere göre daha kolay öğrenildiğini, erkeklerin erkeğe ilişkin kalıpyargıları öğrenmekte daha başarılı olduklarını saptamıştır.

Martin'in (1985) cinsiyet rollerini ve cinsiyet özelliklerini dikkate alarak yaptığı bir araştırmada, çocukların büyüdükçe daha fazla cinsiyet ayrımı yaptıklarını gösteren bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular, çocukların yaşları ilerledikçe, cinsiyet özellikleri arasındaki farkları kapsayan bir ayrıştırma yaptıkları ve böylece cinsiyetler arasında algıladıkları farkın arttığı şeklinde yorumlanmıştır.

Eren'in (1986) ülkemizde cinsiyete ilişkin kalıpyargıların gelişimi konusunda çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmada, farklı sosyoekonomik düzeylerdeki ailelerin çocuklarının devam ettiği üç değişik okuldan seçilen 1,3,5 ve 7. sınıf kız ve erkek öğrenciler denek olarak seçilmiştir. Bu çalışma da cinsiyet rolleri ve cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların bütünleştirilmesi amaçlanmıştır. Bulgular, kızlar ve oğlanlar arasında cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar açısından bir fark olmadığını göstermiştir. Annesi çalışan çocukların çalışmayanlara göre cinsiyete ilişkin kalıpyargılara daha az sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca genel olarak cinsiyete ilişkin kalıpyargıların yaşla birlikte arttığı belirtilmiştir.

Carter ve Levy'nin (1988) 2.5-5.5 yaş arası çocukların oyuncak tercihleri ile cinsiyet kalıpyargısı, cinsiyette değişmezlik, cinsiyet şematizasyonu ve cinsiyete uygun açıklama için tanıma belleği arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, erkek çocukların oyuncak tercihi kız çocuklara göre, kalıpyargılara daha çok uygun bulunmuştur.

Williams ve Best (1990), 5-7 ve 11 yaşlarındaki çocukların cinsiyet kalıpyargılarının farkında olmaları ve ifade etmelerini inceledikleri araştırmalarının sonucunda; anaokuluna devam eden çocuklardan ikinci sınıfa kadar giden çocuklar arasında cinsiyet kalıpyargıyı fark etmede bir artış olduğu, daha sonraki dönemlerde bunun değişmediğini saptamıştır.

Özen (1992) annenin çalışma durumu ve ebeveynin benimsediği cinsiyet rolü değişkenleri ile çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların gelişimi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 5-8 ve 11 yaş çocukları denek olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda kız ve erkek çocuklarda yaş ilerledikçe geleneksel kalıpyargı puanı artmaktadır. Her iki cinsiyet, erkeğe ait özelliklere ilişkin kalıpyargıları, kadınlara ilişkin

kalıpyargılardan daha iyi tanımlamışlardır. Ebeveynlerin cinsiyet rollerinin ve annenin çalışma durumunun çocukların toplam kalıpyargı düzeyleri üzerinde herhangi bir etki yaratmadığı ortaya çıkmıştır.

Levy (1996), 2- 6 yaş arasındaki çocuklarla yaptığı çalışmada; çocukların erken yaşta,cinsiyete ilişkin kalıpyargıların farkında olduklarını bulmuşlardır. Çocukların oyuncak tercihlerinde kız ve erkeğe ait özellikler önemli bulunmuştur.

Baran (1998), çocuk yuvalarında kalan 7-11 yaş grubu çocuklarda cinsiyet rolleri ve özelliklerine ilişkin kalıpyargıların gelişimini incelemiştir. Kalıpyargı gelişiminde kardeşin olmaması, çocukların doğum sırasının önemli olmadığı bulunurken, anne yaşının 29 ve altında olması çocukların cinsiyet özelliklerine ilişkin puanlarını etkilemiştir.

Karasaraçoğlu (1998), 5-7 ve 11 yaş çocukları ile yaptığı çalışmada çocukların yaşları arttıkça kalıpyargı puanlarının arttığını bulmuştur. Annelerin eğitim düzeylerinin çocukların kalıpyargı gelişimini etkilediği saptanmıştır.

Barutcu (2002), 6 yaş çocuklarının cinsiyet kalıpyargı düzeyleri ile cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarına; annenin sosyal uyumu, yaşı, eğitim durumu gibi birçok değişkenin etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda; cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar kız ve erkek çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemiştir. Bununla birlikte kız ve erkek çocukların erkek kalıpyargı ortalamalarının kadın kalıpyargı ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kız ve erkek çocukların her ikisinin de erkek özelliklerine ilişkin kalıpyargıları daha iyi bildikleri, erkeklerin bu konuda kızlardan daha iyi oldukları saptanmıştır.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada benimsenen model, evren ve örneklem, veri toplama amacıyla kullanılan ölçme araçları ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, okulöncesi dönem 5-6 yaş grubu çocuklarında görülen cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıları varolduğu şekliyle betimlemeye çalışan bir yaklaşım benimsendiğinden ve konu ile ilgili kaynaklar tarandığından, bu araştırmanın modeli tarama modelidir. Ancak, veri toplama tekniği olarak “Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği” kullanıldığı için alan araştırması niteliği de taşımaktadır.

Evren ve Örneklem

Ankara ili Hava Kuvvetleri Komutanlığı Oran Gündüz Bakımevi 5 ve 6 yaş gruplarına devam eden 120 çocuk araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Gündüz Bakımevindeki 5 yaş grubuna devam eden 30 kız, 30 erkek çocuk ile 6 yaş grubuna devam eden 30 kız, 30 erkek çocuk araştırmanın çalışma grubu olarak seçilmiştir.

Örneklem tespitinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme (conformity sampling) yönteminde, örnekleme girecek birey ve objeleri, araştırmacının (uygulayıcının) çevresinde, yakınında bulunan tanıdığı, bildiği çevreden çekmesidir (Aziz, 1994).

Verilerin Toplanması

Öncelikle araştırmayı temellendirme, bulguların yorumunda karşılaştırmalar yapma amacıyla, araştırmayı doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren benzer araştırmalar ve ilgili kaynaklar taranmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla cinsiyet kalıpyargı ölçeği kullanılmıştır.

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği

Williams, Best ve Bennett'in (1975) geliştirip, Best ve arkadaşları tarafından son şekli verilmiş olan Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği (Sex Stereotype Measurement II), Şirvanlı tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır (Şirvanlı, 1992).

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği, cinsiyet kalıpyargıları temsil eden sıfatların 32 küçük hikayesinden oluşmaktadır. Bu hikayeler, kadın ve erkek silüet resimleri eşliğinde çocuklara sunulmaktadır.

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğinde bulunan sıfatların yerleştirildiği öyküler, Şirvanlı tarafından kültürümüze özgü değişiklikler yapılarak Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçekte bulunan 29 sıfat ve öykü aynen alınmış, neşeli, işveli, sofistike sıfatları şakacı, canayakın, bilgili ve görgülü olarak değiştirilmiştir.

Ölçekte kadın ve erkek silüetleri 25 x 35 cm'lik mavi kartlar üzerine 17.5 cm boyunda ve kartların tam ortasına gelecek şekilde hazırlanmaktadır.

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğinde yer alan 32 kartın 16'sında kadın sağda, erkek solda iken kalan 16'sında ise kadın solda, erkek sağdadır. Silüetlerin cinsiyeti, pantolon veya elbise giymeleri ve saçlarının uzun veya kısa olması ile tanınmaktadır.

Karttaki insan silüetleri mavi zemin üzerine siyah olarak ve profilden çizilmiştir. Silüetlerin, yüzlerinin bakış yönleri ve vücutlarının pozisyonları her kartta farklı şekilde yer almaktadır. 16'lık kart gruplarında silüetlerin dört bakış yönü bulunmaktadır. (1) Birbirlerine, (2) Zıt yönlere, (3) Her ikisi sağa (4) Her ikisi sola. Her bir bakış yönü için ise dört farklı pozisyon kullanılmıştır. (1) Her ikisi oturuyor, (2) Her ikisi yürüyor, (3) Her ikisi ayakta ve elleri bellerinde, (4) Her ikisi ayakta ve elleri yanlarında. Bu resimler seçkisiz olarak sıralanır. Sıralanmış olan desteden ilk kart gösterilip, yine seçkisiz olarak sıralanmış hikayelerden ilki okunarak, çocuğun öyküdeki insanın hangisi olduğunu resim üzerinde göstermesi istenir. Toplam 32 öykü ve resim çocuğa aynı şekilde verilir. Her öykü için çocuğun verdiği cevap araştırmada bulunan kayıt ve puanlama kağıdı üzerine işaretlenir.

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğinin Türk örneklemindeki test- tekrar test güvenilirliği için 5-8-11 yaş gruplarının her birinde 20'ser olmak üzere toplam 60 deneğe 15 gün arayla iki kez ölçek uygulanmıştır. Uygulamalardan alınan

puanlar arasındaki korelasyon hesaplanmış ve ölçeğin test- tekrar test güvenilirliği 0,74 olarak belirlenmiştir.

Buna ek olarak Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği, iki yarım güvenilirliği açısından da değerlendirilmiştir. 32 sıfattan oluşan liste, birbirine zıt olan sıfatlar, erkek- kadın özelliğini ifade etme açısından ikiye ayrılmıştır. Bu iki yarımdan alınan toplam puanlar arasındaki korelasyon hesaplanmış ve ölçeğin Spearman- Brown formülü ile hesaplanan tahmini iki yarım güvenilirliği katsayı 0,73 olarak bulunmuştur.

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğinin Puanlanması

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğinin sayısal hale dönüştürülmesi şu şekilde olmaktadır: Denek, 16 erkek kalıpyargı sıfatını taşıyan öyküden kaçında erkeği tam olarak gösterdiyse bu onun "Erkek Kalıpyargı Puanı", aynı şekilde denek, 16 kadın kalıpyargı sıfatını taşıyan öyküden kaçını tam olarak gösterdiyse bu onun "Kadın Kalıpyargı Puanı"nı oluşturmaktadır. Her cinsiyet için bu 16'şar sıfatın yarısından fazlasını doğru olarak teşhis etmek kişinin kalıpyargısal olduğunu gösterirken, yarısından azını bilmek kişinin geleneksel kalıpyargıların tam tersine sahip olduğunu göstermektedir. Böylece puanların 8'den 16'ya doğru yükselmesi, kalıpyargısallıkta artışa işaret etmektedir. Bir deneğe ait erkek ve kadın kalıpyargı puanlarının toplamı ise , o denek için "Toplam Kalıpyargı Puanı" olarak alınmaktadır (Şirvanlı, 1992).

Verilerin Analizi

Deneklerin Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği sorularına verdikleri cevaplar bilgisayar ortamında SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma soruları mevcut durumu saptamaya yönelik betimleyici türden sorulardan oluşmaktadır. Bu sorulardan elde edilen veriler, yüzde ve frekans gibi betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir.

Verilerin ölçümle belirtildiği ve parametrik test varsayımlarının yerine getirildiği kabul edilerek, yaş ve cinsiyet şeklinde tanımlanan iki değişkenin birbiri ile etkileşimi iki faktörlü varyans analizi yapılarak incelenmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Yöntem bölümünde açıklanan, veri toplama aracı ile çocuklardaki cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin toplanan veriler, bu bölümde tek tek çizelgeler haline getirilmiş son bölümde yaş ve cinsiyet değişkenlerinin birbiri ile etkileşimi iki faktörlü varyans analizi ile incelenerek yorumlanmıştır.

Çizelge 1: Örneklemin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı

YAŞ	CİNSİYET	N
5	Kız	30
	erkek	30
6	Kız	30
	erkek	30
Toplam		120

Çizelge 1'de araştırmaya katılan örneklemin yaşa ve cinsiyete göre dağılımları gösterilmektedir. Buna göre 5 yaş grubundan 30 kız, 30 erkek çocuk ile 6 yaş grubundan 30 kız, 30 erkek olmak üzere toplam 120 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Çizelge 2: Duygusallık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 1: Bu insanlardan biri duygusal. Her şey kötü gittiğinde ağladığı gibi, bazı sevindirici olaylar karşısında da ağlıyor. Sence duygusal olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	18	60,0	9	30,0	27	45,0	24	80,0	16	53,3	40	66,7	67	55,8
Erkek	12	40,0	21	70,0	33	55,0	6	20,0	14	46,7	20	33,3	53	44,2
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 2’de , “Bu insanlardan biri duygusal. Her şey kötü gittiğinde ağladığı gibi, bazı sevindirici olaylar karşısında da ağlıyor. Sence duygusal olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %60’ı kız, %40’ı erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %30’u kız, %70’i erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %80’i kız, %20’si erkek , erkek çocukların ise %53.3’ü kız, %46.7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranının erkeklere oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Yaşamın ilk yıllarından itibaren “erkek adam ağlamaz” deyişi ile erkeklerin duygusallığı kontrol altına alınmış bu özellik hassas ve narin yapıları dolayısıyla kızlara atfedilmiştir. Bu maddeye verilen cevap yüzdeleri de bu konudaki yargıların kalıplaşmış olduğunu desteklemektedir.

Çizelge 3: Kavgacılık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 2: Bu insanlardan biri her zaman diğer insanları itip onlarla kavgaya giriyor. Sence kavgacı olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	14	46,7	9	30,0	23	38,3	4	13,3	7	23,3	11	18,3	34	28,3
Erkek	16	53,3	21	70,0	37	61,7	26	86,7	23	76,7	49	81,7	86	71,7
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 3’de , “Bu insanlardan biri her zaman diğer insanları itip onlarla kavgaya giriyor. Sence kavgacı olanı bunlardan hangisi? şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %46.7’si kız, %53,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %30’u kız, %70’i erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %13,3’ü kız, %86.7’si erkek , erkek çocukların ise %23,3’ü kız, %76,7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranının kız cevabı verenlere oranla fazla olduğu görülmektedir. Cinsiyete bağlı farklılık gösteren davranışlar üzerine yapılan araştırma sonuçları da erkeklerin kızlardan daha saldırgan olduğunu ve bu farklılığın kendini iki yaşından itibaren gösterdiğine değinmektedir (Cüceloğlu, 1992).

Çizelge 4: Maceracılık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 3: Bu gördüklerinden biri maceracı bir insan. Vahşi ormanlarda ava çıkıyor, aslanlar fillle karşılaşılıyor. Sence maceracı olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	22	73,3	16	53,3	38	63,3	17	56,7	10	33,3	27	45,0	65	54,2
Erkek	8	26,7	14	46,7	22	36,7	13	43,3	20	66,7	33	55,0	55	45,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 4’de, “Bu gördüklerinden biri maceracı bir insan. Vahşi ormanlarda ava çıkıyor, aslanlar fillle karşılaşılıyor. Sence maceracı olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %73,3’ü kız, %26,7’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3’ü kız, %46,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %56,7’sinin kız, %43,3’ünün erkek , erkek çocukların ise %33,3’ünün kız, %66,7’sinin erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı 5 yaş kız, 5 yaş erkek, 6 yaş kız gruplarında erkeklere oranla fazla olduğu görülmektedir. Ancak 6 yaş erkek grubunda erkek cevabını verenlerin yüzde oranı da oldukça fazladır. Adams’a (1995) göre maceraperest olma erkeklere ilişkin algılama kalıbında iyi olarak görülen özelliklerden biridir. Bu da 6 yaş erkek örnekleminin verdiği cevapları desteklemektedir.

Çizelge 5: Kıymetbilirlik Özelliğinin Dağılımı.

Madde 4: Bu insanlardan birisi kendisine bir hediye verildiği zaman,bundan çok hoşnut oluyor. Her zaman “teşekkür ederim” diyor. Sence her zaman teşekkür eden bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	21	70,0	15	50,0	36	60,0	20	66,7	16	53,3	36	60,0	72	60,0
Erkek	9	30,0	15	50,0	24	40,0	10	33,3	14	46,7	24	40,0	48	40,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 5’de, “Bu insanlardan birisi kendisine bir hediye verildiği zaman,bundan çok hoşnut oluyor. Her zaman “teşekkür ederim” diyor. Sence her zaman teşekkür eden bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %70’i kız, %30’u erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %50’si kız, %50’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %66,7’si kız, %33,3’ü erkek , erkek çocukların ise %53,3’ü kız, %46,7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere göre daha fazladır. Yüzde oranlarına göre, bu madde hakkında örneklemin kalıpyargılı olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 6: Güçsüzlük Özelliğinin Dağılımı

Madde 5: Bu gördüklerinden biri güçsüz bir insan. Ağır şeyleri kaldırabilmek için yardıma ihtiyaç duyuyor. Sence güçsüz olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	22	73,3	24	80,0	46	76,7	24	80,0	25	83,3	49	81,7	95	79,2
Erkek	8	26,7	6	20,0	14	23,3	6	20,0	5	16,7	11	18,3	25	20,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 6'da, "Bu gördüklerinden biri güçsüz bir insan. Ağır şeyleri kaldırabilmek için yardıma ihtiyaç duyuyor. Sence güçsüz olanı bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %73,3'ü kız, %26,7'si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %80'i kız, %20'si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %80'i kız, %20'si erkek, erkek çocukların ise %83,3'ü kız, %16,7'si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere göre oldukça fazladır. Bu maddede çocukların kalıpyargılı olduğunu söylemek mümkündür. Erkek egemen bir toplumda yaşayan bireyler için erkek her şeyi elinde tutan ve yönlendiren bir güç olduğundan bu sonuç hiç de şaşırtıcı değildir.

Çizelge 7: Bağımsızlık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 6: Bu gördüklerinden biri kendi başına idare edebilen bir insan. Ona yardım etmesi ya da yol göstermesi için kimseye ihtiyaç duymuyor. Sence kendi başına idare edebilen bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	8	26,7	11	36,7	19	31,7	12	40,0	3	10,0	15	25,0	34	28,3
Erkek	22	73,3	19	63,3	41	68,3	18	60,0	27	90,0	45	75,0	86	71,7
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 7’de, “Bu gördüklerinden biri kendi başına idare edebilen bir insan. Ona yardım etmesi ya da yol göstermesi için kimseye ihtiyaç duymuyor. Sence kendi başına idare edebilen bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %26,7’si kız, %73,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %40’ı kız, %60’ı erkek , erkek çocukların ise %10’u kız, %90’ı erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla oldukça fazladır. Bu maddede çocukların kalıpyargılı olduğunu söylemek mümkündür. Kadınların erkeklere bağımlı olduğu bir kültürde yaşamının sonucu olarak bu cevapların gelmesi olasıdır.

Çizelge 8: Düzensizlik Özelliğinin Dağılımı.

Madde 7: Bu gördüklerinden biri düzensiz bir insan. Eşyalarını hiç toplamıyor,giyeceklerini hep yere atıyor. Sence düzensiz olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	13	43,3	14	46,7	27	45,0	13	43,3	13	43,3	26	43,3	53	44,2
Erkek	17	56,7	16	53,3	33	55,0	17	56,7	17	56,7	34	56,7	67	55,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 8’de, “Bu gördüklerinden biri düzensiz bir insan. Eşyalarını hiç toplamıyor, giyeceklerini hep yere atıyor. Sence düzensiz olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %43,3’ü kız, %56,7’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %46,7’si kız, %53,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %43,3’ü kız, %56,7’si erkek , erkek çocukların ise %43,3’ü kız, %57,7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Bu maddede çocukların kalıpyargılı olduğunu söylemek mümkündür. Kadının evdeki değişmez görev ve sorumluluklarının temizlik, ev düzeni, yemek vb. olması, bu sorumlulukların yükünün paylaşılması konusunda anneye yardımcının yine kız çocuğu olduğu düşüncesi ve erkeklerin bu görevler dışında bırakılarak bu sorumlulukların onlara aşılınmaması bulguları desteklemektedir.

Çizelge 9: Gevezelik Özelliğinin Dağılımı

Madde 8: Bu gördüklerinden biri geveze bir insan. Bazen hiç susmaksızın konuşuyor. Sence geveze olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	13	43,3	11	36,7	24	40,0	12	40,0	13	43,3	25	41,7	49	40,8
Erkek	17	56,7	19	63,3	36	60,0	18	60,0	17	56,7	35	58,3	71	59,2
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 9'da, "Bu gördüklerinden biri geveze bir insan. Bazen hiç susmaksızın konuşuyor. Sence geveze olanı bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %43,3'ü kız, %56,7'si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %36,7'si kız, %63,3'ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %40'ı kız, %60'ı erkek, erkek çocukların ise %43,3'ü kız, %56,7'si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Bunun tam tersi konuşkan olma kadınlara ilişkin algılama kalıbında iyi olarak algılanan özellikler arasında yer almaktadır (Adams, 1995). Sonuçlar çocukların bu madde hakkında kalıpyargılı olmadıklarını göstermektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında çocukların kendi sınıflarındaki arkadaşlarını göz önünde bulundurarak cevaplar vermiş olmaları, bu cevapları verirken de erkeklerin her daim çok konuşarak yaramazlık yaptıkları düşüncesi görüşlerini etkilemiş olabilir.

Çizelge 10: Kararsızlık Özelliğinin Dağılımı

Madde 9: Bu insanlardan biri durmadan fikir değiştiriyor. Şimdi “evet” dediği şeye, beş dakika sonra “hayır” diyor. Sence durmadan fikir değiştiren bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	15	50,0	16	53,3	31	51,7	15	50,0	17	56,7	32	53,3	63	52,5
Erkek	15	50,0	14	46,7	29	48,3	15	50,0	13	43,3	28	46,7	57	47,5
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 10’da, “Bu insanlardan biri durmadan fikir değiştiriyor. Şimdi “evet” dediği şeye, beş dakika sonra “hayır” diyor. Sence durmadan fikir değiştiren bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3’ü kız, %46,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek , erkek çocukların ise %56,7’si kız, %43,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzdelerine bakıldığında oranlar arasında fark çok olmamasına karşın kız cevabı verenlerin oranı az da olsa daha yüksektir. Erkeklerle atfedilen iyi özellikler arasında “kolay karar verme” özelliğinin tanımlanması bulguları desteklemektedir (Adams,1995).

Çizelge 11: Azimli Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 10: Bu insanlardan biri o kadar azimli ki, bir şeye sahip olmak istediğinde ne yapıp edip, parasını biriktiriyor ve onu alıyor. Sence azimli olan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	13	43,3	16	53,3	29	48,3	11	36,7	8	26,7	19	31,7	48	40,0
Erkek	17	56,7	14	46,7	31	51,7	19	63,3	22	73,3	41	68,3	72	60,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 11’de, “Bu insanlardan biri o kadar azimli ki, bir şeye sahip olmak istediğinde ne yapıp edip, parasını biriktiriyor ve onu alıyor. Sence azimli olan bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %43,3’ü kız, %56,7’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3’ü kız, %46,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek , erkek çocukların ise %26,7’si kız, %73,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Bu oranlar çocukların bu madde hakkında kalıpyargılı olduklarını göstermektedir.

Çizelge 12: Şakacılık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 11: Bu gördüklerinde biri şakacı bir insan. Gülmeyi çok seviyor ve diğer insanları güldüren komik hikayeler anlatıyor. Sence şakacı olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	15	50,0	15	50,0	30	50,0	15	50,0	14	46,7	29	48,3	59	49,2
Erkek	15	50,0	15	50,0	30	50,0	15	50,0	16	53,3	31	51,7	61	50,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 12’de,” Bu gördüklerinde biri şakacı bir insan. Gülmeyi çok seviyor ve diğer insanları güldüren komik hikayeler anlatıyor. Sence şakacı olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %50’si kız, %50’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek , erkek çocukların ise %46,7’si kız, %53,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında oranlar arasında fark olmadığı söylenebilir. Askeri disiplin içeren bir ortamda yaşayan ebeveynlerin katı kurallar karşısında duygu ve davranışlarını kontrol altında tutmaları sonucu şakacılık özelliğinin çok fazla ortaya çıkmamış olmasına bağlı olarak çocukların da bu özelliği tam olarak benimsememiş olmaları sonuçların bu şekilde olmasına neden olabilir. Çocukların bu madde ile ilgili kalıpyargılı olmadıklarını söylemek mümkündür.

Çizelge 13: Nazik Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 12: Bu gördüklerinden biri nazik bir insan. Örneğin bir köpek yavrusunu kucağına aldığı zaman onu incitmemeye dikkat ediyor. Sence nazik olan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	21	70,0	18	60,0	39	65,0	25	83,3	19	63,3	44	73,3	83	69,2
Erkek	9	30,0	12	40,0	21	35,0	5	16,7	11	36,7	16	26,7	37	30,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 13’de, “Bu gördüklerinden biri nazik bir insan. Örneğin bir köpek yavrusunu kucağına aldığı zaman onu incitmemeye dikkat ediyor. Sence nazik olan bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %70’i kız, %30’u erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %60’ı kız, %40’ı erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %83,3’ü kız, %16,7’si erkek , erkek çocukların ise %63,3’ü kız, %36,7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranla fazladır. Bu oranlar çocukların, kızların daha nazik olduğuna ilişkin kalıpyargıları olduklarını göstermektedir.

Çizelge 14: Müsrif Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 13: Bu gördüklerinden birisi gereksiz şeylere para harcayan bir insan. Sık sık gerçekten ihtiyacı olmadığı şeyleri satın alıyor.Sence gereksiz şeyler satın alan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	17	56,7	14	46,7	31	51,7	8	26,7	11	36,7	19	31,7	50	41,7
Erkek	13	43,3	16	53,3	29	48,3	22	73,3	19	63,3	41	68,3	70	58,3
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 14'de, "Bu gördüklerinden birisi gereksiz şeylere para harcayan bir insan. Sık sık gerçekten ihtiyacı olmadığı şeyleri satın alıyor.Sence gereksiz şeyler satın alan bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %56,7'si kız, %43,3'ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %46,7'si kız, %53,3'ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %26,7'si kız, %73,3'ü erkek , erkek çocukların ise %36,7'si kız, %63,3'ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Cinsiyet kalıpyargı ölçeğinde bu özellik kızlara atfedilmişken, oranların bu şekilde çıkması çocukların, bu konuda kalıpyargılı olmadıklarını göstermektedir.

Çizelge 15: Acımasızlık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 14: Bu gördüklerinden biri acımasız bir insan. Diğer insanlara bilerek zarar veriyor ve onları üzüyor. Bahçesine giren köpeklere de taş atıyor. Sence acımasız olan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	11	36,7	18	60,0	29	48,3	6	20,0	12	40,0	18	30,0	47	39,2
Erkek	19	63,3	12	40,0	31	51,7	24	80,0	18	60,0	42	70,0	73	60,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 15’de,” Bu gördüklerinden biri acımasız bir insan. Diğer insanlara bilerek zarar veriyor ve onları üzüyor. Bahçesine giren köpeklere de taş atıyor. Sence acımasız olan bunlardan hangisi? şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %60’ı kız, %40’ı erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %20’si kız, %80’i erkek , erkek çocukların ise %40’ı kız, %60’ı erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, acımasızlık özelliğinin erkeklere özgü olduğuna ilişkin kalıpyargıların olduğunu göstermektedir.

Çizelge 16: Soğukkanlı Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 15: Bu gördüklerinden biri soğukkanlı bir insan. İyi ya da kötü olaylar karşısında çabuk heyecanlanmıyor. Sence soğukkanlı olan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	14	46,7	16	53,3	30	50,0	12	40,0	12	40,0	24	40,0	54	45,0
Erkek	16	53,3	14	46,7	30	50,0	18	60,0	18	60,0	36	60,0	66	55,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 16'da, "Bu gördüklerinden biri soğukkanlı bir insan. İyi ya da kötü olaylar karşısında çabuk heyecanlanmıyor. Sence soğukkanlı olan bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %46,7'si kız, %53,3'ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3'ü kız, %46,7'si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %40'ı kız, %60'ı erkek , erkek çocukların ise %40'ı kız, %60'ı erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, soğukkanlı olma özelliğinin erkeklere özgü bir davranış olduğuna ilişkin kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 17: Huysuzluk Özelliğinin Dağılımı.

Madde 16: Bu insanlardan biri yapmaları gereken şeyler hakkında çevresindekilere durmadan söyleniyor. İstedikleri yapılsa bile söylenmeye devam ediyor. Sence her zaman söylenen bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	14	46,7	15	50,0	29	48,3	19	63,3	18	60,0	37	61,7	66	55,0
Erkek	16	53,3	15	50,0	31	51,7	11	36,7	12	40,0	23	38,3	54	45,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 17’de, "Bu insanlardan biri yapmaları gereken şeyler hakkında çevresindekilere durmadan söyleniyor. İstedikleri yapılsa bile söylenmeye devam ediyor. Sence her zaman söylenen bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %46,7’si kız, %53,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %50’si kız, %50’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %63,3’ü kız, %36,7’si erkek , erkek çocukların ise %60’ı kız, %40’ı erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranı yakın olmakla birlikte az da olsa fazladır. Bu sonuçlar, çocuklarda huysuzluk özelliğine ilişkin kalıpyargıların kısmi olarak görüldüğünü göstermektedir

Çizelge 18: Utangaçlık Özelliğinin Dağılımı.

Madde 17: Bu gördüklerinden biri utangaç bir insan. Diğer insanlarla konuşmaktan korkan, sessiz biri. Sence utangaç olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	17	56,7	13	43,3	30	50,0	15	50,0	21	70,0	36	60,0	66	55,0
Erkek	13	43,3	17	56,7	30	50,0	15	50,0	9	30,0	24	40,0	54	45,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 18’de, “Bu gördüklerinden biri utangaç bir insan. Diğer insanlarla konuşmaktan korkan, sessiz biri. Sence utangaç olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %56,7’si kız, %43,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %43,3’ü kız, %56,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek , erkek çocukların ise %70’i kız, %30’u erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranı yakın olmakla birlikte az da olsa fazladır. Bu sonuçlar, çocuklarda utangaçlık özelliğine ilişkin kalıpyargıların kısmi olarak görüldüğünü göstermektedir.

Çizelge 19: Kendini Beğenmiş Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 18: Bu gördüklerinden biri kendini beğenmiş bir insan. Daima kendi yaptıklarının çok iyi olduğunu söylüyor. Sence kendini beğenmiş olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	17	56,7	16	53,3	33	55,0	14	46,7	13	43,3	27	45,0	60	50,0
Erkek	13	43,3	14	46,7	27	45,0	16	53,3	17	56,7	33	55,0	60	50,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 19'da, "Bu gördüklerinden biri kendini beğenmiş bir insan. Daima kendi yaptıklarının çok iyi olduğunu söylüyor. Sence kendini beğenmiş olanı bunlardan hangisi? şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %56,7'si kız, %43,3'ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3'ü kız, %46,7'si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %46,7'si kız, %53,3'ü erkek , erkek çocukların ise %43,3'ü kız, %56,7'si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı ile erkek cevabı verenlerin oranı birbirine eşittir. Bu sonuçlar çocuklarda kendini beğenmiş olma özelliğine ilişkin kalıpyargıların mevcut olmadığını göstermektedir.

Çizelge 20: Kaba Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 19: Bu insanlardan birinin kaba davranışları var ve çirkin sözler söylüyor. Sence çirkin sözler söyleyen bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	11	36,7	14	46,7	25	41,7	3	10,0	8	26,7	11	18,3	36	30,0
Erkek	19	63,3	16	53,3	35	58,3	27	90,0	22	73,3	49	81,7	84	70,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 20’de, “Bu insanlardan birinin kaba davranışları var ve çirkin sözler söylüyor. Sence çirkin sözler söyleyen bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %46,7’si kız, %53,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %10’u kız, %90’ı erkek , erkek çocukların ise %26,7’si kız, %73,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, kaba olma özelliğinin erkeklere özgü bir davranış olduğuna ilişkin kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 21: Şikayetçi Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 20: Bu gördüklerinden biri mız mız bir insan. Hiçbir neden olmaksızın sürekli şikayet ediyor. Sence mız mız olan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	11	36,7	16	53,3	27	45,0	15	50,0	18	60,0	33	55,0	60	50,0
Erkek	19	63,3	14	46,7	33	55,0	15	50,0	12	40,0	27	45,0	60	50,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 21’de, “Bu gördüklerinden biri mız mız bir insan. Hiçbir neden olmaksızın sürekli şikayet ediyor. Sence mız mız olan bunlardan hangisi? “ şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3’ü kız, %46,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek , erkek çocukların ise %60’ı kız, %40’ı erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlerin oranına eşittir. Bu sonuçlara göre, çocuklarda şikayetçilik özelliğine dair kalıpyargıların görülmediği söylenebilir.

Çizelge 22: Cana Yakın Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 21: Bu gördüklerinden biri cana yakın bir insan. Birinin dikkatini çekmek istediğinde ona gülümsüyor. Sence cana yakın olan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	15	50,0	18	60,0	33	55,0	21	70,0	14	46,7	35	58,3	68	56,7
Erkek	15	50,0	12	40,0	27	45,0	9	30,0	16	53,3	25	41,7	52	43,3
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 22’de, “Bu gördüklerinden biri cana yakın bir insan. Birinin dikkatini çekmek istediğinde ona gülümsüyor. Sence cana yakın olan bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %60’ı kız, %40’ı erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %70’i kız, %30’u erkek , erkek çocukların ise %46,7’si kız, %53,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar, çocuklarda cana yakınlık özelliğinin kızlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 23: Sert Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 22: Bu gördüklerinden biri sert bir insan. Birisi yanlış bir şey yaptığında kaşlarını çatıyor ve onun cezalandırılmasını istiyor. Sence sert olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	10	33,3	19	63,3	29	48,3	5	16,7	4	13,3	9	15,0	38	31,7
Erkek	20	66,7	11	36,7	31	51,7	25	83,3	26	86,7	51	85,0	82	68,3
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 23’de, “Bu gördüklerinden biri sert bir insan. Birisi yanlış bir şey yaptığında kaşlarını çatıyor ve onun cezalandırılmasını istiyor. Sence sert olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %33,3’ü kız, %66,7’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %63,3’ü kız, %36,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %16,7’si kız, %83,3’ü erkek , erkek çocukların ise %13,3’ü kız, %86,7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, sert olma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 24: Yüksek Sesle Konuşma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 23: Bu gördüklerinden biri yüksek sesle konuşan bir insan. Onun sesi evin her tarafından duyulabiliyor. Eğer evin içinde konuşuyorsa onun sesini sokaktan bile duyabilirsin. Sence yüksek sesle konuşan bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	11	36,7	16	53,3	27	45,0	7	23,3	12	40,0	19	31,7	46	38,3
Erkek	19	63,3	14	46,7	33	55,0	23	76,7	18	60,0	41	68,3	74	61,7
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 24’de, “Bu gördüklerinden biri yüksek sesle konuşan bir insan. Onun sesi evin her tarafından duyulabiliyor. Eğer evin içinde konuşuyorsa onun sesini sokaktan bile duyabilirsin. Sence yüksek sesle konuşan bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %53,3’ü kız, %46,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %23,3’ü kız, %76,7’si erkek , erkek çocukların ise %40’ı kız, %60’ı erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, yüksek sesle konuşma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 25: Heyecanlı Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 24: Bu gördüklerinden biri çabuk heyecanlanan bir insan. Beklenmedik bir şey olduğunda şaşırıyor. Kapı hızla çarpsa, yerinden sıçırıyor. Sence çabuk heyecanlanan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	22	73,3	19	63,3	41	68,3	23	76,7	19	63,3	42	70,0	83	69,2
Erkek	8	26,7	11	36,7	19	31,7	7	23,3	11	36,7	18	30,0	37	30,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 25’de , “Bu gördüklerinden biri çabuk heyecanlanan bir insan. Beklenmedik bir şey olduğunda şaşırıyor. Kapı hızla çarpsa, yerinden sıçırıyor. Sence çabuk heyecanlanan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %73,3’ü kız, %26,7’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %63,3’ü kız, %36,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %76,7’si kız, % 23,3’ü erkek , erkek çocukların ise %63,3’ü kız, %36,7’si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranla daha fazladır. Sonuçlar çocuklarda, heyecanlı olma özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 26: Sevecen Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 25: Bu gördüklerinden biri sevgi dolu bir insan. Birinden hoşlandığı zaman, ona sarılıp, öpüyor. Sence sarılıp öpmeyi seven bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	16	53,3	17	56,7	33	55,0	19	63,3	21	70,0	40	66,7	73	60,8
Erkek	14	46,7	13	43,3	27	45,0	11	36,7	9	30,0	20	33,3	47	39,2
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 26'da, "Bu gördüklerinden biri sevgi dolu bir insan. Birinden hoşlandığı zaman, ona sarılıp, öpüyor. Sence sarılıp öpmeyi seven bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %53,3'ü kız, %46,7'si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %56,7'si kız, %43,3'ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %63,3'ü kız, %36,7'si erkek , erkek çocukların ise %70'i kız, %30'u erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranla daha fazladır. Sonuçlar çocuklarda, sevecenlik özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 27: Sözünü Geçirebilme Özelliğinin Dağılımı.

Madde 26: Bu gördüklerinden birisi sözünü geçiren bir insan. Sana bir şey yapmanı söylediğinde onu yapmak zorundasın. Sence sözünü geçiren bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	13	43,3	14	46,7	27	45,0	15	50,0	11	36,7	26	43,3	53	44,2
Erkek	17	56,7	16	53,3	33	55,0	15	50,0	19	63,3	34	56,7	67	55,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 27’de, “Bu gördüklerinden birisi sözünü geçiren bir insan. Sana bir şey yapmanı söylediğinde onu yapmak zorundasın. Sence sözünü geçiren bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %43,3’ü kız, %56,7’si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %46,7’si kız, %53,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %50’si kız, %50’si erkek , erkek çocukların ise %36,7’si kız, %63,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, sözünü geçirebilme özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 28: Kendine Güvenme Özelliğinin Dağılımı.

Madde 27: Bu gördüklerinden biri kendisine çok güvenen bir insan. İşini en iyi şekilde yapacağından emin. Sence kendisine çok güvenen bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	11	36,7	17	56,7	28	46,7	11	36,7	14	46,7	25	41,7	53	44,2
Erkek	19	63,3	13	43,3	32	53,3	19	63,3	16	53,3	35	58,3	67	55,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 28’de, “Bu gördüklerinden biri kendisine çok güvenen bir insan. İşini en iyi şekilde yapacağından emin. Sence kendisine çok güvenen bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %56,7’si kız, %43,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %36,7’si kız, %63,3’ü erkek , erkek çocukların ise %46,7’si kız, %53,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, kendine güvenme özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 29: Yufka Yürekli Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 28: Bu gördüklerinden biri yufka yürekli bir insan. Örneğin yaralı bir kedi yavrusu gördüğünde çok üzülüyor. Sence yufka yürekli olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	17	56,7	17	56,7	34	56,7	20	66,7	17	56,7	37	61,7	71	59,2
Erkek	13	43,3	13	43,3	26	43,3	10	33,3	13	43,3	23	38,3	49	40,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 29’da, “Bu gördüklerinden biri yufka yürekli bir insan. Örneğin yaralı bir kedi yavrusu gördüğünde çok üzülüyor. Sence yufka yürekli olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %56,7’si kız, %43,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %56,7’si kız, %43,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %66,7’si kız, %33,3’ü erkek , erkek çocukların ise %56,7’si kız, %43,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, yufka yürekli olma özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 30: Bağımlı Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 29: Bu insanlardan biri diğer insanlara çok bağımlı. Hem ne yapacağına karara verirken hem de işlerini görürken, başkalarına ihtiyaç duyuyor. Sence başkalarına ihtiyaç duyanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	16	53,3	13	43,3	29	48,3	15	50,0	19	63,3	34	56,7	63	52,5
Erkek	14	46,7	17	56,7	31	51,7	15	50,0	11	36,7	26	43,3	57	47,5
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 30'da, "Bu insanlardan biri diğer insanlara çok bağımlı. Hem ne yapacağına karara verirken hem de işlerini görürken, başkalarına ihtiyaç duyuyor. Sence başkalarına ihtiyaç duyanı bunlardan hangisi?" şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %53,3'ü kız, %46,7'si erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %43,3'ü kız, %56,7'si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %50'si kız, %50'si erkek, erkek çocukların ise %63,3'ü kız, %36,7'si erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevap yüzdelerine bakıldığında oranlar birbirine yakındır. Kızların daha bağımlı olduklarına inanılmakta, fakat farklı durumlar karşısında bu oran değişebilmektedir. Bağımlılık özelliği cinsler arasında farklılık göstermediği konusunda uzlaşılan davranışlardandır (Cüceloğlu,1992).

Çizelge 31: Mantıklı Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 30: Bu insanlardan biri bir problemle karşılaştığında, yapması gereken en iyi şeyin ne olduğuna karar vermeden önce oturup iyice düşünüyor. Sence problemlerini iyice düşünerek çözeni bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	12	40,0	13	43,3	25	41,7	18	60,0	11	36,7	29	48,3	54	45,0
Erkek	18	60,0	17	56,7	35	58,3	12	40,0	19	63,3	31	51,7	66	55,0
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 31’de, “Bu insanlardan biri bir problemle karşılaştığında, yapması gereken en iyi şeyin ne olduğuna karar vermeden önce oturup iyice düşünüyor. Sence problemlerini iyice düşünerek çözeni bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %40’ı kız, %60’ı erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %43,3’ü kız, %56,7’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %60’ı kız, %40’ı erkek, erkek çocukların ise %36,7’si kız, %63,3’ü erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, mantıklı olma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 32: Güçlü Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 31: Bu gördüklerinden biri çok güçlü bir insan. Ağır şeyleri kendi başına kaldırabiliyor. Sence güçlü olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	5	16,7	24	80,0	29	48,3	2	6,7	0	0,0	2	3,3	31	25,8
Erkek	25	83,3	6	20,0	31	51,7	28	93,3	30	100,0	58	96,7	89	74,2
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 32’de, “Bu gördüklerinden biri çok güçlü bir insan. Ağır şeyleri kendi başına kaldırabiliyor. Sence güçlü olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %16,7’si kız, %83,3’ü erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %80’i kız, %20’si erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %6,7’si kız, %93,3’ü erkek , erkek çocukların %30’u erkek cevabı vererek kız cevabı hiç vermemiştir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında erkek cevabı verenlerin oranı, kız cevabı verenlere oranla oldukça fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, güçlü olma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını çok açık şekilde göstermektedir.

Çizelge 33: Bilgili ve Görgülü Olma Özelliğinin Dağılımı.

Madde 32: Bu gördüklerinden biri çok bilgili ve görgülü bir insan. Her zaman her şeyin en doğrusunu yapıyor. Sence bilgili ve görgülü olanı bunlardan hangisi?														
Cinsiyet	5 Yaş						6 Yaş						5-6 Yaş	
	Kız		Erkek		Toplam		Kız		Erkek		Toplam		TOPLAM	
yanıt	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	18	60,0	14	46,7	32	53,3	24	80,0	21	70,0	45	75,0	77	64,2
Erkek	12	40,0	16	53,3	28	46,7	6	20,0	9	30,0	15	25,0	43	35,8
Toplam	30	100,0	30	100,0	60	100,0	30	100,0	30	100,0	60	100,0	120	100,0

Çizelge 33’de, “Bu gördüklerinden biri çok bilgili ve görgülü bir insan. Her zaman her şeyin en doğrusunu yapıyor. Sence bilgili ve görgülü olanı bunlardan hangisi?” şeklindeki maddeye örneklemin verdiği cevaplar görülmektedir. Buna göre 5 yaş grubu kız çocukların %60’ı kız, %40’ı erkek cevabı verirken, 5 yaş grubu erkek çocukların %46,7’si kız, %53,3’ü erkek cevabını vermiştir. 6 yaş grubunun bu maddeye verdiği cevaplar incelendiğinde ise 6 yaş grubu kız çocukların %80’i kız, %20’si erkek , erkek çocukların ise %70’i kız, %30’u erkek şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bu maddeye verilen cevapların yüzde dağılımlarına bakıldığında kız cevabı verenlerin oranı, erkek cevabı verenlere oranla daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, bilgili ve görgülü olma özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını göstermektedir.

Çizelge 34: Yaş ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İki Faktörlü Varyans Analizi.

VK	KT	SD	KO	F	p
yaş	261.07	1	261.07	17.56	< 0.05
cinsiyet	21.67	1	21.67	1.458	> 0.05
etkileşim	35.22	1	35.22	2.370	< 0.05
Gi	1724.64	116	14.86		

Çizelge 34'de yaş ve cinsiyet değişkenlerinin cinsiyet kalıpyargıları üzerindeki birbirlerine etkilerini incelemek amacıyla yapılan iki faktörlü varyans analizi sonuçları görülmektedir.

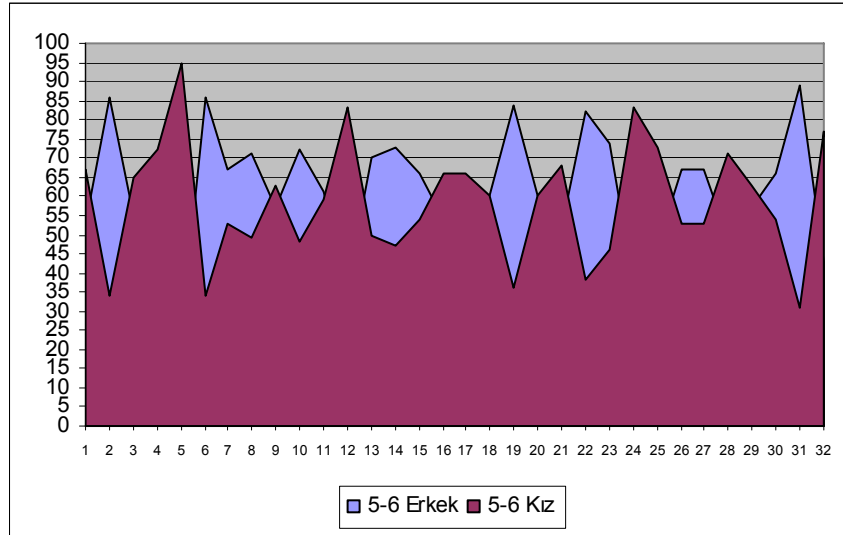
Yaşla, cinsiyet kalıpyargıları arasındaki etkileşime bakıldığında, cinsiyet kalıpyargı puanları açısından yaşlar arası fark anlamlıdır. Diğer bir ifade ile yaş kalıpyargıyı etkilemektedir. Özen (1992) annenin çalışma durumu ve ebeveynin benimsediği cinsiyet rolü değişkenleri ile çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargıların gelişimi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 5-8 ve 11 yaş çocukları denek olarak kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda kız ve erkek çocuklarda yaş ilerledikçe geleneksel kalıpyargı puanı artmaktadır. Levy (1996), 2- 6 yaş arasındaki çocuklarla yaptığı çalışmada; çocukların erken yaşta, cinsiyete ilişkin kalıpyargıların farkında olduklarını bulmuşlardır.

Cinsiyet kalıpyargı puanları açısından, her iki cinsiyet arası fark anlamlı değildir. Diğer bir ifade ile cinsiyet kalıpyargıyı etkilememektedir. Barutcu (2002), 6 yaş çocuklarının cinsiyet kalıpyargı düzeyleri ile cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılarına; annenin sosyal uyumu, yaşı, eğitim durumu gibi birçok değişkenin etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda; cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar kız ve erkek çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemiştir. Bununla birlikte kız ve erkek çocukların erkek kalıpyargı ortalamalarının kadın kalıpyargı ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kız ve erkek çocukların her ikisinde erkek özelliklerine ilişkin kalıpyargıları daha iyi bildikleri, erkeklerin bu konuda kızlardan daha iyi oldukları saptanmıştır.

Cinsiyet kalıpyargı puanları üzerinde her iki değişkenin etkisi incelendiğinde yaş ve cinsiyet değişkenleri arasında etkileşim vardır. Cinsiyet kalıpyargı puanları açısından bakıldığında yaş ve cinsiyet birbirine bağımlıdır. Bir başka deyişle cinsiyet kalıpyargılarının yaşla değişimi cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu verilere göre yaşla birlikte cinsiyet kalıpyargıları artmakta, cinsiyet yaştan bağımsız kalıpyargıları etkilememekte, her ikisi ortak olarak kalıpyargıları etkilemektedir. Ward (1985), Malezya'da yaşayan 5 ve 8 yaşlarındaki 80 çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkilerini incelediği araştırmasının sonucunda yaşla birlikte kalıpyargı gelişiminin arttığını, kızlar ve erkeklerde erkeğe ait özelliklerin kadına ait özelliklere göre daha kolay öğrenildiğini, erkeklerin erkeğe ilişkin kalıpyargıları öğrenmekte daha başarılı olduklarını saptamıştır.

5-6 yaş grubu çocukların cinsiyet kalıpyargı ölçeğindeki özellikleri, kız ya da erkek özelliği olarak belirleme durumunun genel görünümü aşağıda grafik şeklinde sunulmaktadır.

Grafik 1: Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeğindeki Görünüm

Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği'ne verilen cevapların dağılımlarına bakıldığında kavgacılık, kendi başına idare edebilme, kaba davranma, sert olma ve güçlü olma maddelerine erkek özelliği cevabını verenlerin sayısı diğer maddelere verilen cevaplara oranla daha fazladır. Aynı zamanda

güçsüz olma, nazik olma, cana yakın olma, çabuk heyecanlanma ve yufka yürekli olma maddelerine kız özelliği cevabını verenlerin sayısı da diğer maddelere göre daha fazladır. Bu maddelere verilen cevapların fazla olmasının nedeni Türk kültürü tarafından kadın ve erkeklere atfedilen, kadının daha pasif, erkeğin daha aktif kılındığı bir takım rollerin varlığından kaynaklandığı söylenebilir.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda verilmektedir.

1- “Duygusallık” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, kızların daha duygusal olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

2- “Kavgacılık” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, erkeklerin daha kavgacı olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

3- “Maceracılık” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının 5 yaş kız, 5 yaş erkek, 6 yaş kız gruplarında erkeklere oranla fazla olduğunu göstermekte iken 6 yaş erkek grubunda erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin yüzde oranı da oldukça fazladır.

4- “Kıymetbilir olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek olduğunu söyleyenlere göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, kızların daha kıymetbilir olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

5- “Güçsüz olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere göre fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, kızların daha güçsüz olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

6- “Bağımsız olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, erkeklerin daha bağımsız olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

7- “Düzensiz olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, erkeklerin daha düzensiz olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

8- “Geveze olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, erkeklerin daha geveze olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

9- “Kararsız olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları oranlar arasında fark çok olmamasına karşın kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının az da olsa daha yüksek olduğunu göstermektedir.

10- “Azimli olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların bu madde hakkında kalıpyargılı olduklarını düşündürmektedir.

11- “Şakacılık” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları oranlar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Çocukların bu madde ile ilgili kalıpyargılı olmadıkları söylenebilir.

12- “Nazik olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu oranlar çocukların, kızların daha nazik olduğuna ilişkin kalıpyargılara sahip olduklarını düşündürmektedir.

13- “Müsrif olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Cinsiyet kalıpyargı ölçeğinde bu özellik kızlara atfedilmişken, oranların bu şekilde çıkması çocukların, bu konuda kalıpyargılı olmadıklarını düşündürmektedir.

14- “Acımasız olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu düşündürmektedir.

15- “Soğukkanlı olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, soğukkanlı olma özelliğinin erkeklere özgü bir davranış olduğuna ilişkin kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

16- “Huysuzluk” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek olduğunu söyleyenlere oranla yakın olması ile birlikte biraz daha fazla olduğunu

göstermektedir. Oranların birbirine yakın olması, çocuklarda huysuzluk özelliğine ilişkin kalıpyargıların kısmi olarak görüldüğünü düşündürmüştür.

17- “Utangaçlık” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere göre yakın olmakla birlikte biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, çocuklarda utangaçlık özelliğine ilişkin kalıpyargıların kısmi olarak görüldüğünü düşündürmektedir.

18- “Kendini Beğenmişlik” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranı ile erkek cevabı verenlerin oranının birbirine eşit olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda kendini beğenmiş olma özelliğine ilişkin kalıpyargıların mevcut olmadığını düşündürmektedir.

19- “Kaba olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, kaba olma özelliğinin erkeklere özgü bir davranış olduğuna ilişkin kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

20- “Şikayetçi olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranı yakın olmakla birlikte biraz daha fazladır. Bu sonuçlar çocuklarda, şikayetçilik özelliğinin kızlara özgü olduğuna ilişkin kalıpyargıların kısmi olarak görüldüğünü düşündürmektedir.

21- “Cana yakın olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, çocuklarda cana yakınlık özelliğinin kızlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

22- “Sert olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, sert olma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

23- “Yüksek sesle konuşma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, yüksek sesle konuşma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

24- “Heyecanlı olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Sonuçlar çocuklarda, heyecanlı olma özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

25- “Sevecen olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Sonuçlar çocuklarda, sevecenlik özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

26- “Sözünü geçirebilme” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, sözünü geçirebilme özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

27- “Kendine güvenme” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu

sonuçlar çocuklarda, kendine güvenme özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

28- “Yufka yürekli olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, yufka yürekli olma özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

29- “Bağımlı olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, oranların birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Kızların daha bağımlı olduklarına inanılmakta, fakat farklı durumlar karşısında bu oran değişebilmektedir.

30- “Mantıklı olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, mantıklı olma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

31- “Güçlü olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, erkek özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, kız özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, güçlü olma özelliğinin erkeklere özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını çok açık şekilde göstermektedir.

32- “Bilgili,Görgülü olma” maddesi incelendiğinde, cevapların yüzde dağılımları, kız özelliği olduğunu söyleyenlerin oranının, erkek özelliği olduğunu söyleyenlere oranla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar çocuklarda, bilgili ve görgülü olma özelliğinin kadınlara özgü olduğuna dair kalıpyargıların varlığını düşündürmektedir.

33 - Yaş ve cinsiyet değişkenlerinin cinsiyet kalıpyargıları üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılan iki faktörlü varyans analizi sonuçları şöyledir;

a) Yaş değişkeninin cinsiyet kalıpyargıları ile etkileşimine bakıldığında, cinsiyet kalıpyargı puanları açısından yaşlar arası fark anlamlı bulunmuştur. Yani 5 ve 6 yaş grubundaki deneklerin cinsiyet kalıpyargı ölçeğinden aldıkları puanlar farklılaşmaktadır.

b) Cinsiyet değişkeninin, cinsiyet kalıpyargı puanları ile etkileşimine bakıldığında fark anlamlı değildir. Yani kız veya erkek olma kalıpyargı puanlarını etkilememektedir.

c) Cinsiyet kalıpyargı puanları üzerinde her iki değişkenin etkisi incelendiğinde yaş ve cinsiyet değişkenleri arasında etkileşim vardır. Cinsiyet kalıpyargı puanları açısından bakıldığında yaş ve cinsiyet birbirine bağımlıdır. Bir başka deyişle cinsiyet kalıpyargılarının yaşla değişimi cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Özetle, yaşla birlikte cinsiyet kalıpyargıları artmakta, cinsiyet yaştan bağımsız kalıpyargıları etkilememekte, her ikisi ortak olarak kalıpyargıları etkilemektedir.

ÖNERİLER

1-) Kalıpyargıların oluşumunda ailenin öneminin büyük olduğu düşünülerek ailelere bazı roller düşmektedir. Aileler kız ve erkek farkı gözetmeden çocuklarını yetiştirmeli, yeteneklerini cinsiyetlere göre sınırlandırmamalı, çocuk cinsel kimliğini geliştirirken hem kadınsı hem erkeksi özellikleri içeren androjen cinsiyet rolünü kazandırmaya teşvik edilmelidirler.

2-) Kalıpyargılı düşünüş ve davranışlar hakkında çocuğun doğup büyüdüğü ortam içindeki bireylerin eğitimi önemli yer tutmaktadır. Bu konuda aileler cinsiyete ilişkin kalıpyargılar konusunda bilinçlendirilmeli, bu konuda makaleler, bültenler, kaynak kitaplar yayınlanmalı, ailelerin rahatlıkla katılıp

fikirlerini tartışabilecekleri ve sorularına cevaplar bulabilecekleri platformlar oluşturulmalıdır.

3-) Kalıpyargıların gelişiminde hikaye kitaplarının ve eğitim materyallerinin de etkili olduğu düşüncesiyle; eğitim sistemi ve ders kitapları içinde yer alan cinsiyete yönelik şarkı ve tekerlemeler, oyunlar, hikayeler, resimler üzerinde yeniden düzenlemeler yapılmalıdır. Tümöyle cinsel kimliğe göre ayrılmış oyuncaklar, sınırlı ve tek tip renk ile üretilmiş giysilerinde cinsiyete ilişkin kalıpyargılar üzerindeki etkileri gözönünde bulundurulmalı, bu konuda devletin cinsiyete özgü kalıpyargıları değiştirecek politikalar üretmesi ve yaşama geçirmesi gerekmektedir.

4-) Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocukların kalıpyargılı düşünüş ve davranışlarının gelişimindeki etkileri düşünülerek, cinsiyet kalıpyargıları hakkındaki bilgi ve farkındalıklarını arttırılması, sınıflarında kalıpyargılı düşünüş ve davranışı engelleyecek eğitim durumlarını günlük planlarının bir parçası haline getirmeleri desteklenmelidir.

5-) Okulöncesi eğitim kurumunda temelleri atılan kalıpyargılarla ilgili eğitim, diğer tüm eğitim kademelerinde de sürdürülmelidir. Eğitim sadece kurumla sınırlı kalmamalı aile ile paylaşılmalıdır.

6-) Her ne kadar TV programları analiz edilmese de televizyon ve medyanın çocuklar üzerindeki etkileri düşünülerek, kitle iletişim araçlarında cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıpyargılar kesin çizgilerle vurgulanmamalıdır. Daha esnek özelliklere sahip karakterlere yer verilmelidir.

7-) Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda, kalıpyargılara ilişkin eğitim durumları planlanıp ,eğitim durumu uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonraki kalıpyargılı düşünüş ve davranışlardaki değişiklikler incelenebilir.

8-) Okulöncesi dönemde kalıpyargılı davranış ve düşünme tarzının engellenmesinde eğitim programı içerisinde yer alan etkinliklerin önemi

büyüktür. Aşağıda bu tür etkinliklere yönelik örneklere yer verilmiştir. Eğitimciler bu etkinliklere benzer etkinlikler planlayabilir, yeni etkinlikler üretebilirler.

Etkinlik 1

Eğitimci “Bora’nın Hafta Sonu Hayali” adlı hikaye ile etkinliğe başlar. Hikaye yarıda kesilerek çocukların problem durumuna karşı üretecekleri uygun çözüm yolları dinlenir.

Bora’nın Hafta Sonu Hayali

Bora çok sevimli ve akıllı bir çocuktur. Bora’nın anne ve babası bütün hafta çok çalıştıkları için hafta sonu Bora’yla çok ilgilenemezler. Bora ise bu durumdan çok mutsuzdur. Tatil günlerinde anne ve babası ile gezmeyi, evlerinin bahçesinde oyanamayı, onlarla sohbet etmeyi çok özler. Yine bir tatil günü Bora erkenden kalkar. Hava sıcacık, güneş pırıl pırıldır. Kuşlar en güzel sesleri ile öterek Bora’ya ahenkle günaydın derler. Bora çok mutludur. Bugün anne ve babası ile dilediği kadar vakit geçirebilir. Onlarla oyun oynayabilir.

Bora bu düşünceler içindeyken, annesinin “Günaydın Bora” diyen sesini ardından da babasının sesini duyar. O da geçireceği güzel günün heyecanı ile onlara “Günaydın” der.

Annesi güzel bir hafta sonu kahvaltısı hazırlar. Bu arada Bora oyuncakları ile oynamakta babası ise gazetesini okumaktadır. Bora aklından geçenleri babası ile paylaşmak için yanına gider. Babası gazetesinden başını kaldırmadan “Tamam Bora’cım hallederiz” diyerek onu oyalar. Bora babasının bu tavrından çok mutsuz olarak bu sefer hayallerini annesine anlatır. Annesi ise yorgun bir sesle “Kahvaltıdan sonra yapacağım bir çok iş var Bora’cığım” diyerek Bora’yı reddeder. Bora çok mutsuz olmuş tüm hayalleri yıkılmıştır. Hafta sonu için kurduğu hayalleri suya düşmüştür. Bora

bir çözüm bulmalı annesinin kendisi ile oynaması için onun evdeki sorumluluklarına yardımcı olmalıdır. Acaba şimdi Bora ne yapmalı?

Çocuklara hikaye bitiminde şu sorular yönlendirilir ve cevaplar hakkında tartışılır:

Sizce annesi Bora'ya neden zaman ayıramıyor?

Peki Bora ve babası ne yaparak annesinin evdeki sorumluluklarını hafifletebilir?

Evde kadınlara, erkeklere ve çocuklara düşen görev ve sorumluluklar nelerdir?

Çocuklardan gelen çözüm önerilerinin ardından eğitimci, çocuklara ailede sorumlulukların kadın erkek ayrılmadan paylaşılması gerektiğini, evde bir iş bölümü olmasının gerektiğini, erkeklerin de kadınlar gibi çamaşır bulaşık ütü yemek gibi işlerde sorumluluk alabileceklerini aynı zamanda kadınların da gerektiği durumlarda tamirat ve bahçe işleri ile ilgilenebileceğini vurgular.

Öykü çocuklar tarafından canlandırılarak, kadınların yaptığı düşünülen görevler erkeklere, erkeklerinki kadınlara dağıtılarak her iki cinsiyetin de tüm sorumlulukları benimsemesi ve bu konudaki yanlış yargıların ortadan kaldırılması sağlanır.

Etkinlik 2

Eğitimci, serbest oyun saatinde kız ve erkek çocukları her zaman oynadıkları oyuncakların dışındakilerle oynamaya yönlendirir. Oyuncak gününde erkek çocukların getirdiği oyuncaklar kız çocuklara, kız çocukların getirdikleri erkek çocuklara verilir. Belirli bir süre (örneğin 20 dakika) oynamaları desteklenir, gözlemler not edilir. Serbest oyun saatinde evcilik makyaj seti, bebek ve benzeri kızlar tarafından tercih edilen oyuncaklarla erkeklerin oynaması, tamir seti, sağlık seti, tahta bloklar, arabalarla kızların oynaması desteklenir. Bu etkinlik dışındaki oyun saatinde kız erkek ayrımı yapılmadan, karma rol dağılımlı oyunlar kurulması desteklenir.

Etkinlik sonunda yapılacak sohbet ile sınıftaki her türlü oyuncak ile her iki cinsiyetteki çocukların oynayabileceği vurgulanarak, bu konudaki yanlış yargılar yıkılmaya çalışılır.

Etkinlik 3

Eğitimci tarafından temin edilen fotoğraflarda görülen renkler hakkında sohbet edilerek ardından çocukların en sevdiği renkler hakkında konuşulur.

Sohbetin ardından çocuklarla “renk avı” adlı oyun oynanır. Çocuklardan 2 farklı renk şapkanın içinde bulunan kartlardan seçmeleri istenir. Şapkaların birinde koyu renkleri içeren kartlar, diğerinde ise açık renkleri içeren kartlar bulunmaktadır. Koyu renk kartlarının bulunduğu şapkadan kızlara, açık renk kartlarının bulunduğu şapkadan erkeklere çekiliş yaptırılır. Çocuklara çektikleri kartların kendi renkleri olduğu, müzikle birlikte gözlerini kapatarak ellerindeki karttaki renge ait bir varlık olmaları, kendilerini öyle hissederek dans etmeleri istenir. Müzikle birlikte dans sırasında müzik ara ara durdurularak, çocukların yanına gidilerek seçtikleri kartın rengi, ne oldukları ve kendilerini nasıl hissettikleri şeklinde sorular yönlendirilir. Etkinliğin devamı olarak bir sonraki gün herkesin elindeki kartın renginde bir kıyafet, aksesuar ya da oyuncak ile okula gelmesi istenir.

Dans etkinliğinin ardından çocuklardan ellerindeki renk kartlarını bir arkadaşlarına hediye etmeleri söylenerek kartların değiştirilmesi sağlanır. Yeni kartlarla kendilerini nasıl hissettikleri sorularak düşünceleri öğrenilir.

Etkinlik bitiminde kız ve erkek kıyafetlerinde ve aksesuarlarında hangi renklerin kullanılabileceği ve her rengin ayrı bir güzelliği olduğu şeklindeki sohbet ile her iki cinsiyetin de tüm renkleri kullanması desteklenir.

Etkinliğin değerlendirilmesi aşamasında çocuklara kız ve erkek kıyafetleri içeren çalışma sayfaları dağıtılarak diledikleri renklerde boyamaları istenir. Renk tercihleri incelenir.

Etkinlik 4

Eğitimci tarafından hazırlanan mesleklere ilişkin kartlar, çocuklarla tek tek incelenir. Her kart incelenirken şu soruların cevapları aranır;

Sizce bu karttaki hangi meslek?

Sizce ... ne yapar?

Sizce ... mesleğini yaparken hangi aletleri kullanır?

Sizce kız ... olur mu?

Sizce erkek ... olur mu?

Kartlar incelendikten sonra her çocuktan bir meslek kartı seçmesi, bunu arkadaşlarına göstermeden sessiz sinema ile anlatması istenir. Sessiz sinemanın ardından, eğitimci karttaki mesleği anlatan çocuğa bu mesleği yaptığında kendini nasıl hissettiği, üzerinde özel bir kostüm olup olmadığı, kullandığı özel meslek malzemeleri olup olmadığı şeklinde sorular yönelterek diğer çocukların karttaki mesleği bulmasını destekler. Sessiz sinemanın ardından her çocuğa gün boyunca okulda seçtikleri karttaki meslek elemanı olarak günü geçirecekleri ve sınıf içerisinde o meslek elemanı olarak gereken her içi yapacakları söylenir. Etkinlik sonunda kız ve erkeklerin aynı mesleklerde çalışabilecekleri vurgulanır.

Etkinliğin değerlendirilmesinde cinsiyet, meslek eşleştirmesine ilişkin test sayfaları çocuklara dağıtılarak tercihleri incelenir.

Etkinlik 5

Eğitimci tarafından spor dallarına yönelik kartlar çocuklarla incelenir. Her çocuk bir kart seçerek nesi var oyunu ile kartlardaki spor dalları tahmin edilmeye çalışılır. Pandomim ile anlatım desteklenir, kartların bilinmesinin ardından spor dallarına ait görüntülerden oluşmuş Vcd çocuklar ile izlenerek hangi spor olduğu hangi cinsiyetten bireylerin oynadığı şeklindeki soruların cevapları alınır.

Tahminlerin ardından her çocuğa sen bir sporcu olsaydın hangi spor ile ilgilenirdin, niçin şeklindeki sorular sorularak düşünceleri alınır.

Etkinliğin değerlendirilmesinde cinsiyet-spor dalı eşleştirmesine yönelik test sayfaları çocuklara uygulanarak tercihleri incelenir.

Etkinlik 6

Eğitimci çocukların çok sevdiği bir hikaye olan “Külkedisi” adlı hikayeyi çocuklara okur. Ardından hikayedeki karakterlerin cinsiyet özellikleri hakkında konuşulur. Her karakterin cinsiyeti, karakteristik özellikleri sıralanır. Hikyedeki tüm karakterlerin birbirleri ile benzer ve farklı özellikleri karşılaştırılır. Hikyedeki karakterlerin sahip oldukları bu özelliklerin cinsiyete özgü olmadığı bunların hem kız hem erkeklerde görülebileceği vurgulanır. Sınıftaki her çocuğun özellikleri hakkında sohbet edilerek kız ve erkeklerin benzerlik ve farklılıkları incelenir.

KAYNAKÇA

- Adams, James. (1995). **Ergen Psikolojisinde Güncel Gelişmeler**. İstanbul: İmge Yayıncılık.
- Archer, J. ve Llyod, B. (1982). **Sex and Gender**. Suffolk, Bungay: The Chaucer Press.
- Atkinson, L. R. (1995). **Psikolojiye Giriş**. (çev. Kemal Atakay). İstanbul: Söğüt Ofset.
- Augustinos, M. ve Walker, I. (1995). **Social Cognition. An Integrated Introduction**. London Sage Publication.
- Aziz, A. (1994). **Araştırma Yöntemleri- Teknikleri ve İletişim**. Ankara : Turhan Kitabevi.
- Bandura, A. ve Walters, R.H. (1963). **Social Learning and Personality Development**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Baron, Robert. (1996). **Essentials of Psychology**. NY : Printice Hall.
- Baran, G. (1995). **Ankara’da Bulunan Çocuk Yuvalarında Kalan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Cinsiyet Rollerini Ve Cinsiyet Özellikleri Kalıpyargılarının Gelişimi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barry, R.J. ve Barry, A. (1976). “ Stereotyping of Sex Roles in Preschool Kindergarten Children. “ **Psychological Reports**, 38, 948-950.
- Barutcu, E. (2002). **Özel Anaokullarına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Cinsiyete Özelliklerine İlişkin Kalıpyargıları ile Annenin Sosyal Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Basow, S. (1992). **Gender: Stereotypes and Roles**. California: Brooks/Cole Publish.

Başal, A. (2004). **Gelişim ve Psikoloji- Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?** İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Bayhan, P. ve Artan, İ. (2004). **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**. İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Bem, S. L. (1981). " Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing." **Psychological Review**, 88, 354-364.

Bem, S. L. (1984). " Androgyny And Gender Shema Theory: A Conceptual and Empricial Integration." **Nebreska Symposium On Motivation**, 32, 179-226.

Brewer, M.B. ve Crano, W.D. (1994). **Social Psychology**. St.Paul: West Publishing Company.

Brown, R. (1998). **Prejudice: Its Social Psychology**. Oxford: Blackwell.

Bukatko, D. ve Daehler, W.M. (2004). **Child Development- A Thematic Approach**. USA: Houghton Mifflin Company.

Cann, A. ve Newbern, S.R. (1984). "Sex Stereotype Effects in Children's Picture Recognition." **Child Development**, 5, 1085-1090.

Carter, D.B. ve Levy, G. D. (1988). "Cognitive Aspects of Early Sex Role Development: The Influence of Gender Schemas on Preschoolers' Memories and Preference for Sex Type Toys and Activities. " **Child Development**. V59, 3, 787-792.

Connell, R.W. (1998). **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**: Toplum, kişi ve cinsel politika. (çev. C.Soydemir). İstanbul: Ayrıntı.

Cook, G. ve Cook, L. J. (2005). **Child Development- Principles and Perspectives**. USA: Pearson Education Inc.

Cüceloğlu, D. (1992). **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Davidoff, L. (1981). **Introduction to Psychology**. Mc Grow: Hill Int.

Deaux, K. ve Lewis, L.L. (1984). “ Structure of Gender Stereotypes: Interrelationship Among Compenents and Gender Label.” **Journal of Personality and Social Psychology** V, 46, 991-1004.

Erdoğan, A. (1999). **Üç- Altı Yaş Çocuklarının Cinsel Kimlik Kazanmalarının İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eren, A. (1986). **Sex-Role and Sex-Trait Stereotypes in Children**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara.

Fagot, B. (1978). The Influence of Sex of Child on Parental Reactions to Toddler Children. **Child Development**, 49, 459-465.

Gençtan, E. (1993). **Psikanaliz ve Sonrası**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Girginer, H.U. (1994). **Türk Toplumunda Cinsiyet Rollerini Algısı**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gökkaya, F. (1994). **Anne-Babaların Cinsiyet Rolü Algıları Ve Cinsiyete Uygun Çocuk Yetiştirme Eğilimleri İle Okulöncesi Çocuklarının Cinsiyet Rolü Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gürban, C. (2000). Cinsel Gelişim ve Eğitim. **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi**. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 185-186.

Huston, A. (1983). **Sex Typing - Hand Book Of Child Psychology**. New York : John Willey And Sons.

Karasaraçoğlu, N. (1998). **Annenin Eğitim Düzeyinin Çocuğun Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıpyargıların Gelişimi Üzerine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Kelly, J.A. ve Worell, L. (1976). "Parent Behaviours Related to Masculine, Feminine and Androgynous Sex Role Orientations." **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 44, 843-851.

Kuhn, D., Nash, S.C. ve Brucken, L. (1978). "Sex Role Concepts of Two and Three Year Olds." **Child Development**, 49, 445-451.

Levy, G. (1996). **The Roles of Cognitive Factors in Sex Stereotype Attributions**. M.A. Thesis. Sycracuse University. Baltimore, U.S.

Mackie, D. M., Hamilton, D.L., Susskind, J. ve Roselli, F. (1996). "Social Psychological Foundations of Stereotype Formation." C.N.Macrae,C.Stangor, & M.Hewstone (der.), **Stereotype and Stereotyping** içinde, (s.41-47). NY: Guilford.

Manstead, A.S.R. ve Hewstone, M.(Eds) (1996). **The Blackwell Encyclopedia of Social Psychology**. Cambridge, Massachusetts: Blackwell Publishers Inc.

Marantz, S.A. ve Mansfield, A.F. (1975). "Maternal Employment and The Development of Sex Role Stereotyping in Five to Eleven Year Old Girls." **Child Development**, 48, 668-673.

Martin, C.L. (1985). "Children's Use of Gender Related Information in Making Social Judgements." **Developmental Psychology**, 25, 80-88.

Martin, C.L. ve Halverson, C.F. (1981). "A Schematic Processing Model Of Sex Typing And Stereotyping In Children." **Child Development**, 52,1119 - 1134.

Mischel, W.A. (1966). "A Social Learning View of Sex Differences in Behaviour." E.E. Maccoby (Ed). **The Development of Sex Differences**. Stanford, Calif: Stanford University Press.

Muller, R. ve Goldberg S. (1980). "Why William Doesn't Want A Doll: Preschool Expectations Of Adult Behaviour Toward Girls and Boys." **Merill-Palmer Quarterly**, 26, 240-259.

Nadelman, L. (1974). Sex Identity in American Children: Memory, Knowledge and Preference Tests." **Developmental Psychology**, 10, 413-417.

Onur, B. (1997). **Gelişim Psikolojisi- Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm**. İstanbul: İmge Yayıncılık.

Onur, B. (1998). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. İstanbul: İmge yayıncılık.

Özen, Şirvanlı D. (1992). **Annenin Çalışma Durumu ve Ebeveynin Benimsediği Cinsiyet Rolü Değişkenlerinin Çocuğun Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıpyargılarının Gelişimi Üzerindeki Rollerini**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özgüven, İ.E. (2000). "Çocuk Gelişim Kuramları." **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi**. Eskişehir: Açık Öğretim Yayınları.

Powell, B. and Stellman, L.C. (1982). "Maternal Effects on Sons' And Daughters' Attitudes Toward Women in The Labor Force." **Journal of Mariage And Family**, V10, N3, 457-468.

Santrock, J.F. (1995). **Life- Span Development**. NY: Brown C. Inc.

Sears, D.O, Peplau, A. ve Freedman. (1957). **Social Psychology**. New Jersey: Prentice Hall Inc. Englewood Cliffs.

Shaffer, D. R. (1994). **Social & Personality Development**. Pacific Grove, California: Brooks/Cole.

Spence, J.T., Helmreich, R. ve Stapp, P. (1975). " Ratings of Self And Peers on Sex Role Attributes and Their Relation to Self Esteem and Conception of Masculinity and Femininity." **Journal of Personality and Social Psychology**, 32, 29-39.

Strong, B. ve Devault, C. (1994). **Human Sexuality**. London: Mayfield.

Şerif, M. ve Şerif, C. (1996). **Sosyal Psikolojiye Giriş**. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Thompson, S. K. (1975). "Gender Labels And Early Sex Role Development." **Child Development**. V 46, 339-347.

Tok, Y. (2001). **Cinsiyet Rollerine İlgili Farklı Kalıpyargılara Sahip Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ward, C. (1985). "Sex Trait Stereotypes in Malaysian Children." **Sex Roles**. V24, 413-423.

Williams, J.E. ve Best, D.L.ve Bennet, S.M. (1975). Sex Stereotype Measure II And Sex Attitude Measure. **Sex Roles**. V1, 327-337.

Williams, J.E. ve Best, D.L. (1990). **Measuring Sex Stereotypes**. Newbary Park, London: The International Professional Publishers.

Yörükoğlu, A. (1998). **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Özgür Yayıncılık.